Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MIHALA BOBEKA [*MICHAL BOBEK*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2018. gada 5. septembrī[1]

Lieta C-258/17

E.B.
pret
Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter BVA

(*Verwaltungsgerichtshof* (Augstākā administratīvā tiesa, Austrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Sociālā politika – Vienlīdzīga attieksme – Aizliegums diskriminēt seksuālās orientācijas dēļ – Homoseksuālas attiecības ar nepilngadīgām personām – Disciplinārsodi, kas vērsti pret policijā nodarbinātu ierēdni pēc viņa notiesāšanas – Lēmuma par disciplinārsoda piemērošanu iedarbības saglabāšana

I. Ievads

1. E.B. (turpmāk tekstā – "kasācijas sūdzības iesniedzējs") ir dzimis 1942. gadā. 1974. gadā, kad strādāja Austrijas policijā, viņš tika notiesāts par homoseksuālu darbību mēģinājumiem ar 14 un 15 gadus vecām personām. 1975. gadā kasācijas sūdzības iesniedzējs par tām pašām darbībām saņēma disciplinārsodu, kā rezultātā viņam piespiedu kārtā bija priekšlaicīgi jāpensionējas no policijas, saņemot par 25 % samazinātu pensiju.

2. Faktu norises laikā Austrijas tiesību aktos bija noteikti divi atšķirīgi noziedzīgi nodarījumi: "seksuāla vardarbība" (seksuāla rakstura darbības ar personām, kas *jaunākas par 14 gadiem*) un "pavešana netiklībā" (*vīrieša* veiktas homoseksuālas darbības ar personām, kas *jaunākas par 18 gadiem*). 2002. gadā pēdējais minētais noziedzīgais nodarījums tika atzīts par nepamatotu diskrimināciju seksuālās orientācijas dēļ. To atcēla.

3. Kasācijas sūdzības iesniedzējs pamata tiesvedībā būtībā apstrīd to, ka viņš turpina saņemt samazinātu pensiju, jo noziedzīgais nodarījums, par kuru viņš tika notiesāts, un viņam uzliktais disciplinārsods bija diskriminējošs seksuālās orientācijas dēļ.

4. Šādā tiesību un faktu kontekstā *Verwaltungsgerichtshof* (Augstākā administratīvā tiesa, Austrija) jautā, vai kasācijas sūdzības iesniedzēja pensijas samazinājums ir savienojams ar aizliegumu diskriminēt seksuālās orientācijas dēļ saskaņā ar Direktīvas 2000/78/EK 2. pantu[2] pat tad, ja sākotnējais lēmums disciplinārlietā bija stājies spēkā, pirms stājās spēkā minētā direktīva? Iesniedzējtiesa arī uzdod virkni jautājumu par to, kā šāda diskriminācija, iespējams, būtu jānovērš un no kura brīža.

1 Oriģinālvaloda – angļu.

2 Padomes Direktīva (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV 2000, L 303, 16. lpp.).

II. Tiesiskais regulējums

A. Savienības tiesības

5. Direktīvas 2000/78 1. pantā kā aizliegts diskriminācijas iemesls arī ir minēta seksuālā orientācija.

6. Direktīvas 2000/78 2. panta 1. punktā un 2. punkta a) apakšpunktā, 3. panta 1. punkta c) apakšpunktā un 17. pantā ir noteikts:

"2. pants

Diskriminācijas jēdziens

1. Šajā direktīvā "vienlīdzīgas attieksmes princips" nozīmē to, ka nav ne tiešas, ne netiešas diskriminācijas, kuras pamatā ir jebkurš 1. pantā minēts iemesls.

2. Šā panta 1. punktā:

a) uzskata, ka tiešā diskriminācija notiek tad, ja salīdzināmā situācijā pret vienu personu izturas, ir izturējušies vai izturētos sliktāk nekā pret citu personu jebkura 1. punktā [pantā] minēta iemesla dēļ;

[..].

3. pants

Piemērošanas joma

1. Nepārsniedzot Kopienas kompetenci, šo direktīvu piemēro visām personām gan valsts, gan privātajā sektorā, tostarp valsts iestādēs, attiecībā uz:

[..]

c) nodarbinātību un darba nosacījumiem, to skaitā atlaišanu un atalgojumu;

[..].

17. pants

Sankcijas

Dalībvalstis paredz noteikumus par sankcijām, ko piemēro to valsts noteikumu pārkāpumiem, kuri pieņemti saskaņā ar šo direktīvu, un veic visus pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka šīs sankcijas piemēro. Sankcijām, kas ietver kompensācijas maksājumu upurim, jābūt efektīvām, proporcionālām un preventīvām. Dalībvalstis vēlākais līdz 2003. gada 2. decembrim par šiem noteikumiem paziņo Komisijai un tūlīt paziņo tai par jebkādiem turpmākiem grozījumiem, kas ietekmē dalībvalstis."

7. Atbilstoši direktīvas 18. panta pirmajam teikumam tā principā bija jātransponē līdz 2003. gada 2. decembrim.

B. Valsts tiesības

1. Krimināltiesības

8. 1974. gada 25. februārī *Strafgesetz* (Krimināllikums) (turpmāk tekstā – "*StG*") 128. un 129. pants attiecīgi bija spēkā *Bundesgesetz BGBl*, publicēts *BGBl*, Nr. 273/1971 (turpmāk tekstā – "1971. gada Federālais likums") redakcijā. Tajos bija noteikts:

"Seksuāla vardarbība

128. pants

Persona, kas piespiež četrpadsmit gadu vecumu nesasniegušu zēnu vai meiteni [..] iesaistīties seksuālās darbībās savas dzimumtieksmes apmierināšanai 127. pantā neminētā veidā, izdara seksuālu vardarbību, par ko soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no viena līdz pieciem gadiem stingra režīma cietumā, atbildību īpaši pastiprinošos apstākļos – uz laiku līdz desmit gadiem, un 126. pantā minēto seku iestāšanās gadījumā – uz laiku līdz divdesmit gadiem.

Pavešana netiklībā

[..]

129. pants

Kā par noziedzīgiem nodarījumiem soda arī par šādu veidu pavešanu netiklībā:

I. Astoņpadsmit gadu vecumu nesasniegušas vīriešu dzimuma personas pavešana netiklībā, ko izdara tā paša dzimuma persona, kas sasniegusi astoņpadsmit gadu vecumu."

9. Tādējādi minētajās krimināltiesību normās ir paredzēts atšķirīgs dzimumpilngadības vecums attiecīgi homoseksuāliem sakariem starp vīriešu dzimuma personām (18 gadi) un heteroseksuāliem vai lesbiskiem sakariem (14 gadi).

10. Tas pats attiecās uz tiesisko situāciju saskaņā ar *Strafgesetzbuch* (Kriminālkodekss) (turpmāk tekstā – "*StGB*"), kurš stājās spēkā 1975. gada 1. janvārī, 207. un 209. pantu.

11. Ar *Verfassungsgerichtshof* (Konstitucionālā tiesa, Austrija) 2002. gada 21. jūnija spriedumu [3] *StGB* 209. pants (kas atbilst *StG* 129. panta I punktam) tika atzīts par nekonstitucionālu. Tas tika atcelts, un atcelšana stājās spēkā no 2003. gada 28. februāra.

12. Ar *StGB* redakciju, kas stājās spēkā ar *Bundesgesetz*, kurš publicēts *BGBl.* I Nr. 134/2002 (turpmāk tekstā – "Federālais likums Nr. 134/2002"), piemērojams no 2002. gada 13. augusta, Austrijas likumdevējs atcēla *StGB* 209. pantu jau, pirms *Verfassungsgerichtshof* (Konstitucionālā tiesa) atcelšanas rīkojums stājās spēkā.

3 Konstitucionālās tiesas [*VfGH*] spriedums, 2002. gada 21. jūnijs, G 6/02 ECLI:AT:VFGH:2002:G6.2002.

13. Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk tekstā – "ECT") pasludināja vairākus Austrijai nelabvēlīgus spriedumus saistībā ar *StGB* 209. panta piemērošanu. ECT spriedumā lietā L. un V. pret Austriju būtībā pateica, ka *StGB* 209. pants ir pretrunā Eiropas Cilvēktiesību konvencijas (turpmāk tekstā – "ECPAK") 8. un 14. pantam, jo likumdevējs nav pietiekami pamatojis atšķirīgo dzimumpilngadības vecumu vīriešu homoseksuāliem sakariem ar pilngadīgām personām, no vienas puses, un heteroseksuāliem vai lesbiskiem sakariem ar pilngadīgām personām, no otras puses [4].

2. Ierēdņu dienestu reglamentējošie akti

14. Saskaņā ar *Beamten-Dienstrechtsgesetzes 1979* (Likums par ierēdņu statusu, turpmāk tekstā – "*BDG 1979*") 13. panta 1. punktu šā panta redakcijā, kas stājās spēkā ar *Bundesgesetz*, publicēts Federālajā likumā *BGBl.* I Nr. 119/2002 (turpmāk tekstā – "Federālais likums Nr. 119/2002"), līdz 2016. gada 30. decembrim bija spēkā noteikums, ka ierēdnis pensionējas pēc 65 gadu vecuma sasniegšanas.

15. 1942. gadā dzimušajam kasācijas sūdzības iesniedzējam šis datums – ja viņš nebūtu bijis disciplināri sodīts – būtu bijis 2008. gada 1. janvāris. Faktu norises laikā galvenās tiesību normas, kas bija piemērojamas pensiju noteikšanai, bija ietvertas *Pensionsgesetz* (*PG*) *1965* (turpmāk tekstā – "1965. gada Likums par pensijām") redakcijā, kas stājās spēkā ar *Bundesgesetz*, publicēts *BGBl.* I Nr. 53/2007 (turpmāk tekstā – "2007. gada Federālais likums"). Šajās normās bija ietverti noteikumi attiecībā uz pensiju aprēķināšanu, tai skaitā ņemot vērā datumu, kurā uzsākts civildienests, un dienesta ilgumu.

3. Policijas dienesta reglaments

16. 1975. gada 10. jūnija lēmums disciplinārlietā pret kasācijas sūdzības iesniedzēju tika pieņemts, pamatojoties uz tajā laikā piemērojamo *Dienstpragmatik* (Policijas dienesta reglaments, *RGBl.* Nr. 15/1914) (turpmāk tekstā – "*DP*"). *DP* 24. un 87. pants bija formulēti šādi:

"Uzvedība

24. pants

1. Ierēdnim gan dienestā, gan ārpus tā ir jāuztur profesijas reputācija un vienmēr jāuzvedas saskaņā ar profesionālās ētikas normu prasībām, un jāizvairās no visa, kas var iedragāt stāvoklim nepieciešamo cieņu un uzticību.

[..]

Disciplinārsodi

87. pants

Ierēdņiem, kas neievēro profesionālos un oficiālos pienākumus, neskarot viņu krimināltiesisko atbildību, piemēro administratīvus vai disciplinārus sodus atkarībā no tā, vai pārkāpums ir tikai administratīvo noteikumu pārkāpums vai, ņemot vērā valsts interešu aizskārumu vai pārkāpumu, pārkāpuma būtību vai smagumu, recidīvu vai citus atbildību pastiprinošus apstākļus, šo pārkāpumu uzskata par civildienesta pienākumu pārkāpumu."

4 ECT spriedums, 2003. gada 9. janvāris, L. un V. pret Austriju (CE:ECHR:2003:0109JUD003939298); skat. arī ECT spriedumus, 2003. gada 9. janvāris, S.L. pret Austriju (CE:ECHR:2003:0109JUD004533099), un 2004. gada 21. oktobris, *Woditschka* un *Wilfling* pret Austriju (CE:ECHR:2004:1021JUD006975601).

III. Fakti, tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

17. 1942. gada 1. janvārī dzimušais kasācijas sūdzības iesniedzējs ir pensionējies.

18. Ar 1974. gada 10. septembra spriedumu viņš, toreiz aktīvā dienesta policijas ierēdnis, par kriminālpārkāpuma mēģinājumu – sava dzimuma personu pavešanu netiklībā – saskaņā ar *StG* 129. panta I punktu tika notiesāts ar brīvības atņemšanu. Viņam piesprieda brīvības atņemšanu uz trim mēnešiem, nosakot sodu nosacīti ar pārbaudes laiku uz trim gadiem. Kasācijas sūdzības iesniedzēja pirmās instances tiesas sprieduma pārsūdzēšana bija neveiksmīga.

19. Ar *Disziplinarkommission bei der Bundespolizeidirektion Wien* (Vīnes Federālās policijas pārvaldes disciplinārkomisija, Austrija) (turpmāk tekstā – "*BDP-Wien*") 1975. gada 10. jūnija lēmumu kasācijas sūdzības iesniedzējs tika atzīts par vainīgu:

"profesionālās ētikas *Dienstpragmatik* (Policijas dienesta reglaments, turpmāk tekstā – "*DP*") (24. panta 1. punkts) pārkāpšanā tādējādi, ka viņš 1974. gada 25. februārī vakarpusē, ārpus dienesta, Vīnes Prātera [*Wiener Prater*] parkā pamudināja 15 gadus veco W un 14 gadus veco H veikt seksuāla rakstura darbības savas dzimumtieksmes apmierināšanai, kā rezultātā saskaņā ar *StG* 8. pantu un 129. panta I punktu viņš tika notiesāts par mēģinājumu pavest netiklībā sava dzimuma nepilngadīgas personas.

Tādējādi viņš izdarīja disciplināru pārkāpumu (*DP* 87. pants). Tāpēc komisija viņam piespriež piespiedu pensionēšanās disciplinārsodu ar samazinātu pensiju un atskaitījumu no parastās pensijas 25 % apmērā (*DP* 93. panta 1. punkta d) apakšpunkts kopsakarā ar tā 97. panta 1. punktu)."

20. Kasācijas sūdzības iesniedzēja iesniegtā kasācijas sūdzība ar 1976. gada 24. marta lēmumu tika noraidīta. Līdz ar to kasācijas sūdzības iesniedzējs tika pensionēts no 1976. gada 1. aprīļa.

21. Ar 1976. gada 17. maija lēmumu kasācijas sūdzības iesniedzēja pensija tika aprēķināta, pamatojoties uz viņa pensionēšanos 1976. gada 1. aprīlī un ņemot vērā disciplināriestādes noteikto 25 % samazinājumu.

22. Tiesas sēdē tika apstiprināts, ka no minētā datuma kasācijas sūdzības iesniedzējs sāka saņemt samazinātu pensiju.

23. Kā minēts iepriekš šo secinājumu 11. un 12. punktā, ar *Verfassungsgerichtshof* (Konstitucionālā tiesa) 2002. gada 21. jūnija spriedumu *StGB* 209. pants (kas atbilst *StG* 129. panta I punktam) tika atzīts par nekonstitucionālu un Austrijas likumdevējs tajā gadā to atcēla.

24. Ar 2008. gada 2. jūnija vēstuli kasācijas sūdzības iesniedzējs disciplināriestādei tostarp iesniedza pieteikumus, lūdzot atcelt 1975. gada 10. jūnija lēmumu par disciplinārsoda piemērošanu un izbeigt pret viņu ierosināto disciplinārlietu, kā arī pakārtoti atzīt, ka šī lēmuma par disciplinārsoda piemērošanu tiesiskās sekas ir beigušās 2002. gada 21. jūnijā. Tāpat viņš lūdza izmaksāt aktīvā dienesta atalgojumu par konkrēti minētajiem periodiem, kā arī pakārtoti apgalvoja, ka pensijas samazinājumam no 2002. gada 21. jūnija nevajadzēja tikt piemērotam.

25. Šīs prasības tika noraidītas.

26. 2009. gada 11. februārī kasācijas sūdzības iesniedzējs civildienesta un pensiju iestādē iesniedza pieteikumus ar lūgumiem aprēķināt un papildus atmaksāt aktīvā dienesta atalgojumu vai lielāku pensiju. Viņš galvenokārt apgalvoja, ka, lai nepieļautu (nepārtrauktu) diskrimināciju, atalgojuma un pensijas kontekstā pret viņu ir jāizturas tā, it kā viņš būtu atradies aktīvajā dienestā līdz likumā paredzētā pensionēšanās vecuma sasniegšanai. Pakārtoti viņš apgalvoja, ka viņam vismaz pienācās pensija bez 25 % samazinājuma.

27. Minētās prasības tika noraidītas. Noraidījuma pārsūdzību *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā administratīvā tiesa, Austrija) noraidīja. *Verwaltungsgerichtshof* (Augstākā administratīvā tiesa), kas ir iesniedzējtiesa šajā lietā, tika iesniegta ārkārtas kasācijas sūdzība par minēto noraidījumu.

28. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa pieņem, ka pēc Direktīvas 2000/78 transponēšanas Austrijas tiesību sistēmā vairs nedrīkstētu piemērot tādu nelabvēlīgu disciplinārsodu, kāds tika piemērots kasācijas sūdzības iesniedzējam. Tā kā nav (jauna) pamatojuma atšķirīgam dzimumpilngadības vecumam vīriešu homoseksuāliem sakariem ar pilngadīgām personām, no vienas puses, un heteroseksuāliem un lesbiskiem sakariem ar pilngadīgām personām, no otras puses, nebūtu pieļaujams arī disciplinārās atbildības vajadzībām nošķirt gadījumus, kad pilngadīgs vīrietis pamudina nepilngadīgu personu veikt homoseksuālas darbības, no gadījumiem, kad pilngadīgs vīrietis vai sieviete pamudina veikt heteroseksuālas vai lesbiskas darbības.

29. Saskaņā ar iesniedzējtiesas viedokli "nav nekādu šaubu", ka lietā aplūkotā lēmuma par disciplinārsoda piemērošanu pamatā bija šāda nošķiršana, galvenokārt skaidrojot to ar kasācijas sūdzības iesniedzēja rīcību, par kuru viņš tika saukts pie (toreiz) likumā noteiktas krimināatbildības. Lai gan nebūtu jāizslēdz, ka līdzīgs pamudinājums veikt heteroseksuālas vai lesbiskas darbības būtu ticis interpretēts kā profesionālās ētikas pārkāpums, iespējamais disciplinārsods neīstenota *StG* 129. panta I punkta sastāva dēļ būtu "nesalīdzināmi maigāks".

30. Ņemot vērā minētos apsvērumus, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, kādas sekas pašreizējiem pensijas maksājumiem kasācijas sūdzības iesniedzējam rada Direktīvas 2000/78 stāšanās spēkā un aizliegums diskriminēt seksuālās orientācijas dēļ. *Verwaltungsgerichtshof* (Augstākā administratīvā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [Direktīvas 2000/78] (turpmāk tekstā – "direktīva") 2. pants nepieļauj tāda administratīva lēmuma ierēdņu disciplinārās atbildības jomā (lēmums par disciplinārsoda piemērošanu), kas atbilstoši valsts tiesībām kļuvis par galīgu, konstitutīvās iedarbības saglabāšanu, ar kuru ir paredzēta ierēdņa obligātā pensionēšanās, samazinot pensiju,

ja minētajam administratīvajam lēmumam tā pieņemšanas laikā vēl nebija piemērojamas Savienības tiesību normas, it īpaši direktīva,

tomēr (teorētisks) līdzīgs lēmums būtu pretrunā direktīvai, ja tas tiktu pieņemts tās *ratione temporis* laikā?

2) Ja uz pirmo jautājumu tiek sniegta apstiprinoša atbilde, vai nediskriminējoša stāvokļa nodrošināšanai

a) Savienības tiesībās tiek prasīts, ka saistībā ar ierēdņa pensijas aprēķināšanu pret viņu būtu jāizturas tā, it kā laikā no administratīvā lēmuma spēkā stāšanās dienas līdz likumā paredzētā viņa pensionēšanās vecuma sasniegšanai viņš ir bijis nevis pensionējies, bet gan atradies aktīvajā dienestā, vai arī

b) šim nolūkam ir pietiekami atzīt par pienācīgu nesamazināto pensiju, kas obligātās pensionēšanās rezultātā pienākas administratīvajā lēmumā minētajā laikā?

3) Vai atbilde uz otro jautājumu ir atkarīga no tā, vai ierēdnis pēc savas iniciatīvas ir mēģinājis faktiski uzsākt aktīvu darbu civildienestā pirms pensionēšanās vecuma sasniegšanas?

4) Ja (iespējams, arī atkarībā no trešajā jautājumā minētajiem apstākļiem) pensijas procentuāla samazinājuma atcelšana tiek uzskatīta par pietiekamu,

vai direktīvā paredzētais diskriminācijas aizliegums var pamatot direktīvas prioritāru piemērošanu salīdzinājumā ar tai pretējām valsts tiesībām, kas ir jāņem vērā valsts tiesai saistībā ar pensijas aprēķinu, un arī attiecībā uz pensijas izmaksas periodiem, kas uzkrāti pirms dienas, kad direktīva kļuva tieši piemērojama valstī?

5) Ja uz ceturto jautājumu tiek sniegta apstiprinoša atbilde, uz kuru laiku attiecas šāds "atpakaļejošais spēks"?"

31. Rakstveida apsvērumus iesniedza kasācijas sūdzības iesniedzējs, Itālijas un Austrijas valdības, kā arī Eiropas Komisija. 2018. gada 29. maija tiesas sēdē šīs ieinteresētās personas, izņemot Itālijas valdību, sniedza arī mutvārdu apsvērumus.

IV. Novērtējums

32. Vai var izmantot jaunu tiesību normu, lai apstrīdētu administratīva lēmuma nepārtrauktas sekas, ja šis lēmums bija pieņemts un stājās spēkā, pirms jaunā tiesību norma kļuva piemērojama? Tas ir pamatjautājums iesniedzējtiesas pirmajā jautājumā.

33. Tādos apstākļos, kādi ir pamata tiesvedībā, es uzskatu, ka atbilde ir noliedzoša.

34. Ņemot vērā manis ierosināto atbildi uz pirmo jautājumu (A sadaļa turpmāk), uz pārējiem jautājumiem atbildēt nav nepieciešams. Tomēr gadījumam, ja Tiesa izdara atšķirīgu secinājumu, es nedaudz aplūkošu arī tematus, kuri ir pārējo jautājumu pamatā (B un C sadaļa), kā arī LESD 157. panta (iepriekš EKL 141. pants) piemērojamību šajā lietā. Pēdējā minētā norma nav pieminēta iesniedzējtiesas jautājumos, bet uz to atsaucas kasācijas sūdzības iesniedzējs (D sadaļa).

A. Par pirmo jautājumu

35. Ja administratīvs lēmums, kas ir diskriminējošs seksuālās orientācijas dēļ un kura rezultātā tiek samazinātas pensijas tiesības, stājas spēkā, pirms šāda diskriminācija bija aizliegta ar Direktīvu 2000/78, vai šī pensijas tiesību samazinājuma turpināšana tagad, kad direktīva ir stājusies spēkā, ir aizliegta? Tā ir iesniedzējtiesas pirmā jautājuma būtība.

36. Saskaņā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu pirmais jautājums neattiecas uz to, vai lēmums par piespiedu pensionēšanos un kasācijas sūdzības iesniedzēja pensijas tiesību samazinājumu ir spēkā. Tas tika apstrīdēts pagājušā gadsimta septiņdesmitajos gados, un kasācijas sūdzības iesniedzējs mēģināja to atkal (nesekmīgi) apstrīdēt pēc tam, kad tika atceltas attiecīgās krimināltiesību normas.

37. Drīzāk – tādā mērā, kādā administratīvais lēmums bija diskriminējošs, – iesniedzējtiesas pirmais jautājums ir par to, vai šī lēmuma *iedarbības uzturēšana* no *pensijas tiesību nepārtraukta samazinājuma* viedokļa ir pretrunā Direktīvai 2000/78.

38. Es sākšu apskatīt šo jautājumu, atgādinot Tiesas vispārējo pieeju attiecībā uz jaunu noteikumu piemērošanu iepriekš radušos situāciju nepārtrauktai iedarbībai (1. daļa). Tad es pievērsīšos Tiesas pieejai lietās, kas konkrēti saistītas ar pensijām (2. daļa). Turpinājumā izklāstīšu judikatūru par nepārtrauktām tiesiskajām attiecībām (3. daļa) un pienākuma pārskatīt iepriekšējus lēmumus apmēru (4. daļa). Visbeidzot es piemērošu attiecīgos secinājumus šai lietai (5. daļa).

39. Tomēr, pirms es pievēršos šiem jautājumiem, ir jāizsaka divas ievada piezīmes.

40. Pirmkārt, šķiet, ka nav domstarpību par to, ka dažāda attieksme *krimināltiesību* jomā, kas bija piemērojama saskaņā ar Austrijā 1974. gadā spēkā esošu likumu attiecībā uz seksuālām attiecībām ar nepilngadīgām personām atkarībā no tā, vai šīm attiecībām ir homoseksuāls vai heteroseksuāls raksturs, *šodien* vairs nebūtu pieņemama. Loģiski, tas pats būtu sakāms par atsaucēm uz kasācijas sūdzības iesniedzēja seksualitāti, kas ietvertas *disciplinārlietas* lēmuma pamatojumā. Nevienu no šiem paziņojumiem Austrijas valdība arī neapstrīdēja. Tomēr Austrijas valdība norādīja, un šo paziņojumu neviens neapstrīdēja, ka gan krimināls ods, gan disciplinārsods saskaņā ar Austrijas tiesību aktiem 1974. un 1975. gadā bija pilnībā likumīgi. Šī valdība arī norādīja, ka minētie sodi atbilda tajā laikā spēkā esošajiem Eiropas standartiem, kas kopš tā laika ir mainījušies.

41. Otrkārt, tas, kas šīs lietas kontekstā ir daudz neskaidrāks, ir precīzā saikne starp pamata tiesvedības krimināls odu un disciplinārsodu. Konkrētāk, gan rakstveida apsvērumos, gan tiesas sēdē ir notikušas samērā plašas diskusijas par to, vai (konkrēta smaguma) disciplinārsods bija vai nebija notiesāšanas loģiskas sekas. No vienas puses, atšķirībā no krimināl kodeksa (samērā vispārīgi formulētajos [5]) disciplinārajos noteikumos, kas bija piemērojami ierēdņiem, nebija formālas atšķirības starp homoseksuālu un heteroseksuālu darbību. No otras puses, iesniedzējtiesa lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu norādīja, ka, ja nebūtu bijis notiesājoša sprieduma, uzliktie disciplinārie sodi būtu bijuši "nesalīdzināmi maigāki".

42. Atbildot uz jautājumiem par krimināls oda un disciplinārsoda precīzu saikni, Austrijas valdība norādīja, ka 1974. gadā noteikta krimināls oda piespriešana policijas ierēdnim nebūt nebija pietiekams pamats automātiskai atlaišanai [6]. Tomēr šāda notiesāšana arī nebija obligāti nepieciešama, lai uzliktu disciplinārsodu. 1974. gadā Austrijas policijas ierēdņiem bija prasība uzvesties saskaņā ar visaugstākajiem standartiem gan dienesta pienākumus pildot, gan ārpus dienesta. Tādējādi tas, ka konkrēta uzvedība nebija notiesāšanas pamatā (vai par to vispār nebija paredzēta krimināl atbildība), nenozīmēja, ka tā neradīja problēmas disciplināro noteikumu kontekstā. Šajā ziņā Austrijas valdība apgalvoja, un šo paziņojumu neviens neapstrīdēja, ka pilnīgi neatkarīgi no seksuālās orientācijas ir maz ticams, ka 32 gadus veca vīrieša uzmākšanās 14 un 15 gadus vecām personām publiskā parkā būtu uzskatāma par priekšzīmīgu uzvedību. Patiesi, iesniedzējtiesa apstiprina, ka disciplinārlietas laikā līdzvērtīga heteroseksuāla uzmākšanās nepilngadīgām personām publiskos parkos varētu būt bijusi interpretēta kā profesionālās ētikas pārkāpums, tolaik sodāms disciplinā ri.

43. No šiem paziņojumiem es izdaru divus secinājumus. Pirmkārt, es saprotu, ka policijas ierēdni notiesājoša galīga sprieduma *vienkārša esamība* pēc definīcijas bija uzskatāma par viņa profesionālo pienākumu neizpildi. Ir diezgan skaidrs, ka policijas ierēdņu uzvedības standarti ir augstāki par tikai "neveikt noziedzīgus nodarījumus". Šajā ziņā tādējādi ir tikai loģiski, ka notiesāšanas esamībai pēc definīcijas ir tiešas sekas uz iespējamo sankciju veidu, padarot tās "(ne)salīdzināmi smagākas" par tām, kuras piemēro lietās bez notiesāšanas [7]. Otrkārt, es arī saprotu, ka ārpus šīs vienpusējās sakarības (notiesāšanas esamība kā pamats disciplinārsodam) sankciju smaguma izpratnē notiesāšana *nebija obligāts priekšnoteikums* disciplinārsoda noteikšanai.

5 *DP* 24. pants, citēts šo secinājumu 16. punktā.

6 Tā papildināja, ka saskaņā ar spēkā esošiem valstu noteikumiem galīga notiesājoša sprieduma pret ierēdni gadījumā tā automātiskas sekas ir tādas, ka *ex lege* tiek izbeigtas dienesta attiecības, un šajā ziņā nav nepieciešams lēmums disciplinārlietā.

7 Tas faktiski jau ir saprotams no tolaik piemērojamā *DP* 87. panta formulējuma (šo secinājumu 16. punkts).

1. Jauno noteikumu piemērošana laikā

a) Vispārējā pieeja

44. Atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai jauns noteikums principā ir nekavējoties piemērojams "tādas situācijas vēlākām sekām, kas radusies iepriekšējā noteikuma pastāvēšanas laikā", un tiesiskās paļāvības principa aizsardzības piemērošanas joma nevar būt tik plaša, lai "vispārīgi aizkavētu jaunā noteikuma piemērošanu tādu situāciju vēlākām sekām, kas radušās iepriekšējā noteikuma pastāvēšanas laikā" [8].

45. Tomēr, lai tiktu ievēroti tiesiskās noteiktības un tiesiskās paļāvības principi, materiālās Savienības tiesību normas ir jāinterpretē tādējādi, ka tās attiecas uz "situācijām, kas izveidojušās pirms to stāšanās spēkā" tikai, ciktāl "no to teksta, mērķa vai sistēmas nepārprotami izriet, ka tām ir piešķirama šāda iedarbība" [9].

46. Saskaņā ar citu Tiesas izmantotu formulu jauna tiesību norma "nav piemērojama tiesiskajām situācijām, kuras ir radušās un galīgi nostabilizējušās agrāka likuma spēkā esamības laikā, [tomēr] tā ir piemērojama to sekām nākotnē, kā arī jaunām tiesiskām situācijām. Ievērojot tiesību aktu atpakaļejoša spēka neesamības principu, citādi var būt tikai tad, ja jaunajai tiesību normai ir pievienoti īpaši noteikumi, kas īpaši nosaka šos piemērošanas laikā noteikumus" [10].

47. No šīm lietām izrietošos vispārējos noteikumus tādējādi varētu aprakstīt šādi: i) jaunu noteikumu nepiemērošana situācijām, kas ir "galīgi nostabilizējušās" un kas radušās, un par kurām lemts iepriekšējo noteikumu spēkā esamības laikā, un ii) jaunu noteikumu piemērošana "pastāvošu situāciju" iedarbībai nākotnē, kas rada nepārtrauktas sekas. Turklāt agrāku faktisko apstākļu ņemšana vērā juridiskam vērtējumam saskaņā ar jaunajiem noteikumiem tiks veikta tikai tad, ja šāds vērtējums ir paredzēts vai nepieciešams šo jauno noteikumu būtībai vai struktūrai.

48. Šāda pieeja ir arī redzama situācijās, kad dalībvalsts pievienojas Eiropas Savienībai [11] gan attiecībā uz (jauno) Savienības noteikumu piemērošanu valstī, gan Tiesas jurisdikciju prejudiciālos nolēmumos atbildēt uz jautājumiem, kas saistīti ar šādām situācijām. Pagātnes faktiskos apstākļus (tas ir, faktus, kas radušies pirms iestāšanās) var ņemt vērā, ja tie ir attiecināmi un tos (no jauna) jānovērtē jauno tiesību aktu piemērošanas procesā pēc pievienošanās [12]. Tādējādi, piemēram, Tiesas kompetencē nebija atkārtoti izvērtēt pēc būtības – pēc pievienošanās – to, vai daži noteikumi pakalpojuma līgumā, kas bija noslēgts pirms pievienošanās, bija vai nebija netaisni, pat tad, ja minēto līgumu faktiski īsteno pēc pievienošanās [13]. Salīdzinājumam – Tiesai bija kompetence novērtēt, vai Savienības tiesībām atbilst valsts tiesību akti, ar kuriem ierobežo nokavējuma procentu apmēru maksājumiem, kas saistīti ar juridiskiem darījumiem, kuri noslēgti ilgi pirms pievienošanās, bet kuriem pēc pievienošanās bija nepārtrauktas sekas (un galīgais aprēķins) [14].

8 Skat. piemēram, spriedumus, 1979. gada 16. maijs, *Tomadini* (84/78, EU:C:1979:129, 21. punkts) un 2015. gada 6. oktobris, Komisija/*Andersen* (C-303/13 P, EU:C:2015:647, 49. punkts).

9 Spriedums, 2015. gada 6. oktobris, Komisija/*Andersen* (C-303/13 P, EU:C:2015:647, 50. punkts).

10 Spriedums, 2015. gada 26. marts, Komisija/*Moravia Gas Storage* (C-596/13 P, EU:C:2015:203, 32. punkts).

11 Kas savā ziņā atšķiras nevis principā, bet tikai apmērā (visā tiesiskajā kārtībā, ja tā ir efektīvi "grozīta").

12 Skat., piemēram, spriedumus, 2007. gada 14. jūnijs, *Telefónica O2 Czech Republic* (C-64/06, EU:C:2007:348) (procedūra iestādē jau notiek pievienošanās datumā, lēmums – pēc pievienošanās); 2010. gada 22. decembris, *Bezpečnostní softwarová asociace* (C-393/09, EU:C:2010:816, 22.–27. punkts) (lūgums piešķirt atļauju pirms pievienošanās, lēmums pieņemts pēc pievienošanās); 2011. gada 24. novembris, *Circul Globus Bucureşti* (C-283/10, EU:C:2011:772, 29. punkts) (licences līgums pirms pievienošanās, iespējams intelektuālo tiesību pārkāpums pēc pievienošanās); 2013. gada 12. septembris, *Kuso* (C-614/11, EU:C:2013:544, 30. punkts) (darba līgums pirms pievienošanās, aiziešanas pensijā pēc pievienošanās); un 2014. gada 3. septembris, *X* (C-318/13, EU:C:2014:2133, 21.–24. punkts) (nelaimes gadījums darba vietā pirms pievienošanās, saistīta tiesību akta apstrīdēšana pēc pievienošanās).

13 Spriedums, 2006. gada 10. janvāris, *Ynos* (C-302/04, EU:C:2006:9).

14 Spriedums, 2016. gada 15. decembris, *Nemec* (C-256/15, EU:C:2016:954).

b) Spriedums Ciola *lietā*

49. Gan kasācijas sūdzības iesniedzējs, gan Komisija rakstveida iesniegumos un tiesas sēdē plaši atsaucās uz Tiesas nolēmumu lietā *Ciola*[15]. Šis nolēmums patiešām jāapskata sīkāk, jo tas atspoguļo, kā vispārējās pamatnostādnes, kas minētas iepriekšējā sadaļā, ir piemērojamas konkrētu lietu apstākļos.

50. Būtiskais datums *Ciola* lietā bija 1995. gada 1. janvāris, kad Austrija pievienojās Eiropas Kopienām. Šajā datumā Kopienu tiesības, tai skaitā noteikumi par brīvu pārvietošanos, protams, izņemot skaidri formulētas atkāpes, jaunajā dalībvalstī stājās spēkā pilnībā un kļuva nekavējoties piemērojamas.

51. *Ciola* k-ga uzņēmumam Konstances ezera austriešu daļā piederēja 200 pietauvošanās nomas vietas izklaides kuģiem. Saskaņā ar 1990. gadā pieņemtu administratīvu lēmumu ārvalstniekiem drīkstēja iznomāt ne vairāk par 60 pietauvošanās vietām[16]. Katru gadu bija jāiesniedz saraksts ar tām pietauvošanās vietām, kas iznomātas ārvalstniekiem[17].

52. 1996. gada 10. jūlijā (18 mēnešus pēc pievienošanās) tika pieņemts jauns atsevišķs administratīvs lēmums, ar kuru uzņēmumu atzina par vainīgu divu papildu pietauvošanās vietu iznomāšanā ārvalstniekiem 1995. gada janvārī un maijā, pārsniedzot atļautās 60 vietas. *Ciola* k-gam tika uzlikts sods par katru no 1990. gada administratīvā lēmuma pārkāpumiem[18]. Viņš pārsūdzēja 1996. gada lēmumu, ar kuru tika uzlikts sods. Lieta nonāca Tiesā, un otrais prejudiciālais jautājums, ko uzdeva iesniedzējtiesa, bija konkrēti par šī ierobežojuma piemērošanu laikā, ņemot vērā, ka sākotnējais administratīvais lēmums kļuva galīgs pirms pievienošanās.

53. Tiesa sāka argumentāciju, apstiprinot, ka ārvalstniekiem iznomājamo pietauvošanās vietu kvota bija aizliegta saskaņā ar noteikumiem par pakalpojumu brīvu apriti. Tomēr Tiesa piebilda, ka "strīds attiecas nevis uz pašu administratīvo aktu, šajā gadījumā – 1990. gada 9. augusta lēmumu, bet uz jautājumu par to, vai šāds akts ir nepiemērojams, *novērtējot* [pēc pievienošanās datuma] *uzliktā soda* par šajā aktā noteikta pienākuma neievērošanu *spēkā esamību*, jo pats akts ir pretrunā ar principu par pakalpojumu brīvu apriti"[19]. Tiesa nolēma, ka šāds akts ir nepiemērojams.

54. Izskatāmajā lietā kasācijas sūdzības iesniedzējs citē nolēmumu *Ciola* lietā kā tādu, ar kuru faktiski ir paziņots, ka personai, kuru nelabvēlīgi ietekmē administratīvs lēmums, ir tiesības novērst šo ietekmi, ja administratīvais lēmums hipotētiski *būtu bijis* pretrunā ar jaunajiem normatīvajiem noteikumiem, ja tas būtu bijis pieņemts pēc tam, kad jaunie noteikumi būtu stājušies spēkā.

55. Tomēr no nolēmuma *Ciola* lietā šāds secinājums neizriet. *Ciola* lietā pieteicējs apstrīdēja tāda *soda spēkā esamību*, kas bija uzlikts ar lēmumu, kurš pieņemts *pēc tam*, kad Austrijā *stājās spēkā* noteikumi par pakalpojumu brīvu apriti. Turklāt sods bija uzlikts par *tām darbībām*, ko veica *Ciola* k-ga uzņēmums – pietauvošanās vietu noma 1995. gada janvārī un maijā –, kas *pašas par sevi* bija notikušas pēc pievienošanās.

56. Tādējādi ir diezgan skaidrs, ka *Ciola* lietā bija pēc pievienošanās pieņemta jauna normatīva akta jauna piemērošana, kas bija loģiski vajadzīga, lai novērtētu jaunu situāciju. Pēc pievienošanās notikuši fakti (pietauvošanās vietu noma) bija jānovērtē un tiem jāpiemēro jauni pēc pievienošanās pieņemti tiesību akti (valsts tiesību akti, kas pielāgoti, lai nākotnē atbilstu jauniem piemērojamiem Savienības noteikumiem). Turklāt ir skaidrs, ka nebija nekādas 1990. gada lēmuma (pagātnes) seku "novēršanas"

15 Spriedums, 1999. gada 29. aprīlis (C-224/97, EU:C:1999:212).

16 Spriedums, 1999. gada 29. aprīlis, *Ciola* (C-224/97, EU:C:1999:212, 3. un 4. punkts).

17 Ģenerāladvokāta Ž. Mišo [*J. Mischo*] secinājumi lietā *Ciola* (C-224/97, EU:C:1998:598, 5. punkts).

18 Spriedums, 1999. gada 29. aprīlis, *Ciola* (C-224/97, EU:C:1999:212, 8. punkts); ģenerāladvokāta Ž. Mišo secinājumi lietā *Ciola* (C-224/97, EU:C:1998:598, 6. punkts).

19 Spriedums, 1999. gada 29. aprīlis, *Ciola* (C-224/97, EU:C:1999:212, 25. un 34. punkts), mans izcēlums. Skat. arī ģenerāladvokāta Ž. Mišo secinājumus lietā *Ciola* (C-224/97, EU:C:1998:598, 40.–43. punkts).

izpratnē, kādu ierosina kasācijas sūdzības iesniedzējs. Tiesa nenorādīja, ka minētais lēmums ir jāpārskata vai ka būtu jāsniedz kāda kompensācija par tā iepriekšējo piemērošanu. Tā vietā vienkārši bija vajadzīgs, ka iepriekšējais lēmums, kas pēc 1995. gada kļuva neatbilstošs jaunajam tiesiskajam regulējumam, vairs nevarētu būt piemērojams jaunā, iepriekš nebijušā tiesību aktu piemērošanas situācijā attiecībā uz administratīvu sodu uzlikšanu pēc pievienošanās.

2. Konkrēta judikatūra attiecībā uz pensijām

57. Vispārējā pieeja, kas izklāstīta iepriekšējā sadaļā, ir piemērojama arī Direktīvas 2000/78 un pensiju sistēmu kontekstā [20]. Tomēr tas, *kā* precīzi šie noteikumi piemērojami katrā atsevišķajā gadījumā, nebūt nav pašsaprotami. Nevar neņemt vērā pensiju sistēmu īpatnības. Tiesības rodas un pensijas izmaksā vairāku gadu desmitu laika posmā, kurā ievērojami var mainīties likumi. Visu sarežģītāku padara tas, ka strīdos saistībā ar pensijām var būt iesaistītas personai un kopumā arī valstij un privātiem pensiju fondiem ievērojamas naudas summas.

58. Tas patiesi ir nozīmīgs faktors, kas redzams nolēmumos, kuri būs apskatīti šajā sadaļā attiecībā uz pensijām. Lielākais vairums no šīm lietām attiecas uz tādiem lēmumiem par pensijām, kas ir pieņemti *pēc tam*, kad spēkā stājušies jaunie noteikumi.

a) Iepriekšējie fakti, jaunie tiesību akti un jauna lēmuma nepieciešamība

59. Ir daudz lēmumu, kas attiecas tieši uz pensijām un kuros Tiesa ir apstiprinājusi, ka, nosakot pensijas tiesības, ir jāņem vērā fakti (konkrēti, nodarbinātības periodi), kas radušies, pirms stājās spēkā jauni noteikumi, ar kuriem aizliedz diskrimināciju.

60. Piemēram, *Bruno* un *O'Brien* lietas [21] attiecās uz vienlīdzīgu attieksmi pret nepilna laika darbiniekiem un pilna laika darbiniekiem, kas noteikta Direktīvā 97/81/EK [22]. Minētajās lietās Tiesa lēma, ka, nosakot, vai personai pienākas pensija, ir jāņem vērā nepilna laika nodarbinātības periodi pirms minētās direktīvas stāšanās spēkā [23]. Gan *Bruno*, gan *O'Brien* lietā pensijas tiesības bija nosakāmas *pēc tam*, kad direktīva bija stājusies spēkā [24].

61. Tāpat bija arī *Barber* [25] un *Ten Oever* [26] lietās, kurās tika aplūkots jautājums par iespējamu diskrimināciju dzimuma dēļ, pārkāpjot EKL 119. pantu. Minētajās lietās pensijas tiesības bija noteiktas *pēc tam*, kad EEK līguma 119. pants bija stājies spēkā [27].

20 Spriedumi, 2008. gada 1. aprīlis, *Maruko* (C-267/06, EU:C:2008:179), un 2011. gada 10. maijs, *Römer* (C-147/08, EU:C:2011:286). Tomēr dažas pensiju sistēmas ar Direktīvas 2000/78 3. panta 3. punktu ir izslēgtas no tās piemērošanas jomas.

21 Spriedumi, 2010. gada 10. jūnijs, *Bruno* u.c. (C-395/08 un C-396/08, EU:C:2010:329), un 2012. gada 1. marts, *O'Brien* (C-393/10, EU:C:2012:110).

22 Padomes Direktīva 97/81/EK (1997. gada 15. decembris) par *UNICE*, *CEEP* un EAK noslēgto pamatnolīgumu par nepilna darba laika darbu – Pielikums: Pamatnolīgums par nepilna darba laika darbu (OV 1998, L 14, 1998, 9. lpp.).

23 Spriedumi, 2010. gada 10. jūnijs, *Bruno* u.c. (C-395/08 un C-396/08, EU:C:2010:329, 55. punkts), un 2012. gada 1. marts, *O'Brien* (C-393/10, EU:C:2012:110, 24. un 25. punkts).

24 *O'Brien* lietā – 2005. gadā. *Bruno* lietā Tiesa to konkrēti neapstiprina, bet fakts, ka neviens no pieteicējiem nebija aizgājis pensijā, ir saprotams no nolēmuma 12. punkta. Savos secinājumos lietā *Bruno* ģenerāladvokāte E. Šarpstone [*E. Sharpston*] norādīja, ka "tādēļ Direktīva 97/81 nosaka kvalificēto nedēļu aprēķināšanu, lai saņemtu pensiju, kas ir aplūkota pamata lietā, *ja neviens no prasītājiem nebija pilnībā pensionējies pirms šīs direktīvas stāšanās spēkā*. Valsts tiesai ir jānosaka, vai tas tā ir šajā gadījumā". Ģenerāladvokātes E. Šarpstones secinājumi apvienotajās lietās *Bruno* u.c. (C-395/08 un C-396/08, EU:C:2010:28, 40. punkts). Mans izcēlums.

25 Spriedums, 1990. gada 17. maijs (C-262/88, EU:C:1990:209).

26 Spriedums, 1993. gada 6. oktobris (C-109/91, EU:C:1993:833).

27 *Ten Oever* lietā iespējamās tiesības uz pārdzīvojuša laulātā pensiju radās pēc laulātā nāves 1988. gadā. *Barber* k-gs tika atlaists 1980. gadā.

62. *Maruko*[28] lietā aplūkotais jautājums bija par noraidītām tiesībām uz pārdzīvojuša laulātā pensiju, kā pamatā bija iespējama diskriminācija seksuālās orientācijas dēļ, pārkāpjot Direktīvu 2000/78. Tāpat kā *Ten Oever* lietā[29], attiecīgais notikums notika un jauns lēmums tika pieņemts (partnera nāve un lēmums atteikt pārdzīvojušā laulātā pensiju) *pēc tam*, kad bija beidzies transponēšanas termiņš[30].

63. *Kauer* un *Duchon* lietas faktiski attiecās uz diskrimināciju pilsonības dēļ[31]. Minētajās lietās pieteicēji iesniedza pieteikumus pensijai Austrijā pēc tās pievienošanās un lūdza ņemt vērā konkrētus faktus, kas bija radušies citās dalībvalstīs pirms tās pievienošanās (*Kauer* gadījumā tie bija bērnu audzināšanas laika posmi Beļģijā, un *Duchon* gadījumā – ar darbu saistīts nelaimes gadījums Vācijā, kā rezultātā bija iestājusies darbnespēja.)

64. Īsi sakot, visās iepriekš minētajās pensiju lietās ir situācijas, kad, pieņemot lēmumu *pēc* jaunā normatīvā akta pieņemšanas, tiek ņemti vērā fakti, kas radušies, pirms jaunais akts tika pieņemts. Tas lieliski atbilst iepriekš minētās vispārējās judikatūras modelim – ir nepārtraukta faktiska situācija, ar kuru saistībā ir jāveic jauns tiesisks novērtējums pēc tam, kad spēkā ir stājies jauns normatīvais akts. Šādās situācijās ir pilnībā loģiski, it īpaši sociālā nodrošinājuma kontekstā, ka jāņem vērā visi attiecīgie faktiskie elementi, kas radušies pirms jaunā normatīvā akta.

65. Šī iemesla dēļ, manuprāt, minētā judikatūra nav piemērojama izskatāmajā lietā, kurā faktu rašanās, piemērojamo tiesību aktu, kā arī paša administratīvā lēmuma pieņemšana ir notikusi pirms jaunā normatīvā akta. Vienīgie fakti, kas radušies pēc jaunā normatīvā akta, ir pensiju maksājumi kasācijas sūdzības iesniedzējam.

66. Tas tā ir vēl jo vairāk tāpēc, ka iespējami diskriminējošais lēmums izskatāmajā lietā ir saistīts ar likuma novērtējumu un piemērošanu faktiem, kas paši par sevi nav *tieši* saistīti ar pensijas tiesībām vai tās aprēķināšanu. Iespējamā diskriminācija attiecas uz lēmumu disciplinārlietā, ar ko – pēc kasācijas sūdzības iesniedzēja vainas apstiprināšanas – viņam tika uzlikti divi sodi[32]. Protams, nav noliedzams, ka šis lēmums negatīvi ietekmēja kasācijas sūdzības iesniedzēja pensiju[33]. Tomēr atšķirībā no lietām, kas tika aplūkotas šajā sadaļā iepriekš, izskatāmajā lietā nav, piemēram, objektīvu nosacījumu pensijas tiesībām, kas saistītas ar personīgiem apstākļiem vai dienesta laikposmiem. Gluži pretēji, tā attiecas uz pamatā esošu un atsevišķu lēmumu disciplinārlietā, kas saistīts ar konkrētu apstākļu kopumu.

b) Esošas pensijas, jauni tiesību akti un pašreizējas situācijas

67. Spriedums lietā *Römer*[34], uz kuru atsaukušās visas puses, iepriekš minētajam modelim tik labi neatbilst. Tāpēc tas jāaplūko sīkāk.

68. Šajā lietā pieteicējs bija jau aizgājis pensijā un saņēma pensiju, un tad 2001. gadā (tātad, pirms bija beidzies termiņš Direktīvas 2000/78 transponēšanai) viņš izveidoja partnerattiecības ar vīriešu dzimuma partneri. *Römer* k-gam tika atteikta nodokļu aprēķina klasifikācija, ko parasti piemērotu (heteroseksuālu) laulību gadījumā[35], kā rezultātā viņš saņemtu lielākus pensijas maksājumus.

28 Spriedums, 2008. gada 1. aprīlis (C-267/06, EU:C:2008:179).

29 Spriedums, 1993. gada 6. oktobris (C-109/91, EU:C:1993:833).

30 Skat. spriedumu, 2008. gada 1. aprīlis, *Maruko* (C-267/06, EU:C:2008:179, 21. punkts).

31 Spriedumi, 2002. gada 7. februāris, *Kauer* (C-28/00, EU:C:2002:82), un 2002. gada 18. aprīlis, *Duchon* (C-290/00, EU:C:2002:234).

32 Minētā lēmuma rezolutīvā daļa ir citēta šo secinājumu 19. punktā.

33 Skat. šo secinājumu 21. un 22. punktu.

34 Spriedums, 2011. gada 10. maijs (C-147/08, EU:C:2011:286).

35 Konkrētāk, nodokļu klasifikācija relatīvajiem neto ienākumiem, ko izmanto, lai aprēķinātu pensijas.

69. Tiesa būtībā lēma, ka, ciktāl pastāvēja diskriminācija, *Römer* k-gs varēja pieprasīt vienlīdzīgu attieksmi nodokļu jomā *no brīža, kad bija beidzies termiņš* Direktīvas 2000/78 *transponēšanai*. Atšķirībā no pārējām iepriekš aplūkotajām lietām *Römer* lietā pieteicēja pensiju tiesības tika izlemtas, pirms jaunie noteikumi stājās spēkā. Jautājums bija par *nepārtrauktu diskrimināciju* attiecībā uz turpmākiem maksājumiem un pieteicēja stāvokli nodokļu jomā.

70. Tomēr minētā lieta atšķiras no izskatāmās lietas, it īpaši divu iemeslu dēļ.

71. Pirmkārt, ir taisnība, ka *Römer* k-ga stāvokli nodokļu aprēķina vajadzībām noteica pirms Direktīvas 2000/78 transponēšanas termiņa beigām, tātad šajā izpratnē tas bija "galīgs" lēmums. Tomēr taisnība ir arī tas, ka piemērojamie valsts tiesību akti paredzēja iespēju *pārskatīt* piemērojamo nodokļu aprēķinu gadījumā, ja *ir mainījušies personīgie apstākļi*. Tādējādi, kā to apstiprinājusi Tiesa, saskaņā ar piemērojamiem valsts tiesību aktiem, "ja nosacījumi [labvēlīgākai klasifikācijai nodokļu aprēķinam] tiek izpildīti tikai pēc tam, kad ir sākta vecuma pensijas izmaksa, un ja ieinteresētā persona to pieprasa, pēdējā minētā tiesību norma ir jāpiemēro no šīs dienas" [36].

72. Tātad *Römer* lietā bija mehānisms jaunu lēmumu pieņemšanai, ņemot vērā jaunas izmaiņas personīgajos apstākļos, kas ietekmē sociālā nodrošinājuma aprēķinu.

73. Otrkārt un būtiskāk, neņemot vērā minēto pārskatīšanas noteikumu, spriedums *Römer* lietā ir saistīts ar veidu, kādā jaunie noteikumi (Direktīva 2000/78) varētu tikt piemēroti cilvēka *pašreizējai personīgajai situācijai*, lai pārskatītu *lēmumu par viņa pensijas tiesībām*.

74. Manuprāt, šāds piemērošanas veids ir pilnīgi atšķirīgs no tādas piemērošanas laikā, kādu izskatāmajā lietā ierosina kasācijas sūdzības iesniedzējs. Izskatāmajā lietā tā nav ierosināta, lai turpmāk pielāgotu personīgu apstākļu (likumiski paredzētu) vērā ņemšanu, bet – ņemot vērā jaunus noteikumus –, lai pārskatītu jau daudzus gadus *iepriekš notikušus faktus* un par šiem faktiem pieņemtu *lēmumu disciplinārlietā*, un izmainītu tā netiešo iedarbību uz pensijas tiesībām.

c) Šī noteikuma izņēmumi?

75. Ir taisnība, ka pastāv atsevišķi Tiesas spriedumi, kuros lēmums par pensijas piešķiršanu un visi attiecīgie fakti, šķiet, ir agrāki par jaunajiem noteikumiem. Citiem vārdiem sakot, ir pieņemts lēmums par pensijas piešķiršanu (vai nepiešķiršanu) un par tās apmēru, un šķietami tiek izmantoti jaunie noteikumi, lai pārskatītu šo lēmumu situācijā, kurā nav nekādu jaunu faktu vai izmaiņu personīgajos apstākļos.

76. Tomēr šādi spriedumi praksē ir reti, un, aplūkojot tuvāk, var viegli pamanīt atšķirības. P. [37] lietā pieteicēja bija šķīrusies no Komisijas ierēdņa. Kad ierēdnis nomira, P. nebija tiesību uz pārdzīvojuša laulātā pensiju, jo "vainīgs" par šķiršanos nebija tikai mirušais vīrs. Tikai dažus mēnešus pēc vīra nāves spēkā stājās jauni noteikumi, saskaņā ar kuriem P. *būtu bijušas* tiesības saņemt pārdzīvojušā laulātā pensiju [38]. Tiesa faktiski piemēroja jaunos noteikumus, kas radīja P. tiesības saņemt pensiju no dienas, kad šie jaunie noteikumi stāsies spēkā.

36 Spriedums, 2011. gada 10. maijs, *Römer* (C-147/08, EU:C:2011:286, 19. punkts).

37 Spriedums, 1981. gada 5. februāris, P./Komisija, (40/79, EU:C:1981:32).

38 Īsumā – nosacījums, ka mirušajam jābūt vienīgajam vainīgajam, tika atcelts, un tā vietā stājās jauns noteikums – ka pārdzīvojušais laulātais *nedrīkst* būt vienīgais vainīgais.

77. Tomēr P. lietā bija dažas interesantas iezīmes. Komisija patiesībā stingri iestājās par jauno noteikumu piemērošanu (tā iebilda pensijas maksājumiem citu iemeslu dēļ). Citas iestādes piemēroja noteikumus nekavējoties, un, ja tas nebūtu darīts, saskaņā ar Komisijas viedokli būtu diskriminācija starp ierēdņiem. Turklāt sākotnējais lēmums, ar kuru P. tika atteikta pensija, praksē tika pieņemts dažas dienas *pēc tam*, kad jaunie noteikumi stājās spēkā (kaut arī bijušā vīra nāve bija pirms tam).

78. *Brock* lietā pieteicējam 1958. gadā bija piešķirta invaliditātes pensija. 1961. gadā tā tika pārveidota par vecuma pensiju [39]. Jautājums būtībā bija par to, vai bija piemērojami jaunie noteikumi, kuros bija prasība ņemt vērā iemaksas citās dalībvalstīs un kas stājās spēkā 1964. gada 1. janvārī. Tiesa atzina, ka tie bija piemērojami.

79. Manuprāt, ir svarīgi, ka minētajā lietā attiecīgajā tiesību aktā bija iekļauta norma, kura s*kaidri noteica to pensiju pārskatīšanu, kas bija aprēķinātas pirms* šī tiesību akta *spēkā stāšanās*.

80. Tomēr visbūtiskākā atšķirība starp P. un *Brock* lietām un izskatāmo lietu ir tā, ka minētajās lietās attiecīgie lēmumi bija saistīti ar *nosacījumu novērtējumu pensiju piešķiršanai saskaņā ar jauno tiesisko regulējumu*.

81. Tas acīmredzami atšķiras no *pagātnes uzvedības novērtējuma saskaņā ar jaunu tiesisku regulējumu*, lai noteiktu to, kāds būtu atšķirīgs lēmums (disciplinārlietā) un kāda būtu tā netiešā iedarbība uz turpmākajām pensijas tiesībām.

82. Tādējādi, piemēram, lietā P. šķirtene nepieprasīja atkārtoti izvērtēt šķiršanos, lai noteiktu, vai viņas vīrs bija vienīgais vainīgais. *Brock* lietā darbspējas zaudējusī puse nelūdza atkārtoti izvērtēt apstākļus, kādos notika nelaimes gadījums, lai noteiktu, vai to varētu uzskatīt par nelaimes gadījumu darba vietā. Visi lēmumi par šķiršanās atbildības sadali vai par nelaimes gadījumu bija galīgi, tāpat kā galīgs ir lēmums disciplinārlietā izskatāmajā lietā.

83. Īsi sakot, spriedumiem tādās lietās kā P. un *Brock* pirmajā acu uzmetienā šķiet "izteiktāks atpakaļejošs spēks" nekā pārējās iepriekš apskatītajās lietās. Tomēr, lai gan tās ir salīdzinoši senas un atsevišķas lietas, tās nepārprotami ir atšķirīgas no izskatāmās lietas. Katrā ziņā, manuprāt, ir skaidrs, ka šādus spriedumus nevar interpretēt tādā veidā, ka jebkuru jaunu noteikumu pieņemšana ir pamats absolūtām tiesībām pārskatīt pamatā esošus un iepriekš pieņemtus administratīvus lēmumus, kas citādi ir kļuvuši galīgi, lai ņemtu vērā šos jaunos noteikumus un attiecīgi veiktu korekcijas pensiju maksājumos.

d) Pārejas noteikumi

84. Visbeidzot ir vērts apskatīt kādu citu judikatūras atzaru pensiju kontekstā saistībā ar Direktīvu 79/7/EEK [40]. Minētajā direktīvā bija prasība dalībvalstīm ieviest vienlīdzīgas attieksmes principu vīriešiem un sievietēm sociālā nodrošinājuma jautājumos. Šajā procesā dalībvalstis mainīja valstu noteikumus par pabalstiem, lai novērstu diskrimināciju dzimuma dēļ.

85. Šo tiesību aktu grozījumu rezultātā Tiesā tika iesniegti vairāki lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu. Ciktāl tas ir attiecināms uz izskatāmo lietu, minētās lietas attiecās uz sievietēm, kurām saskaņā ar diskriminējošiem valsts noteikumiem bija atteikti sociālā nodrošinājuma pabalsti, balstoties uz lēmumu, kas *pieņemts pirms* direktīvas *transponēšanas termiņa beigām*. Pieteicējas faktiski vēlējās saņemt šos pabalstus *pēc transponēšanas termiņa beigām*, piemērojot jaunos, nediskriminējošos noteikumus.

39 Spriedums, 1970. gada 14. aprīlis (68/69, EU:C:1970:24).

40 Padomes Direktīva (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos (OV 1979, L 6, 24. lpp.).

86. Tiesas pieņemtie spriedumi vairākkārt apstiprināja, ka diskriminācijas sekas ir jānovērš pēc tam, kad ir beidzies transponēšanas termiņš. Tomēr, aplūkojot tuvāk, šīs lietas atkal ir ļoti atšķirīgas no izskatāmās lietas.

87. Piemēram, *Borrie Clarke* lietā [41] valsts tiesību akti sievietēm, piesakoties invaliditātes pensijai, uzlika papildu nosacījumu, kāda nebija vīriešiem (nespēja veikt mājas darbus). Prasītāja šim papildu nosacījumam neatbilda, un viņas lūgums piešķirt pensiju 1983. gadā tika noraidīts. Lai atbilstu direktīvai, valsts tiesību akti pēc tam tika grozīti. Invaliditātes pensiju aizstāja darbnespējas pabalsts, un tika ieviesti jauni nosacījumi, kas bija vienādi abiem dzimumiem. Tomēr kā daļa no pārejas tika noteikts, ka cilvēkiem, kam pirms jaunā likuma pieņemšanas jau bija piešķirtas invaliditātes pensijas, automātiski piešķīra darbnespējas pabalstus, un viņiem nebija nepieciešams atbilst jaunajiem nosacījumiem. Tādējādi pārejas noteikumi faktiski apstiprināja un turpināja diskrimināciju.

88. Tiesa nosprieda – "ja pēc [transponēšanas termiņa beigām] vīrietim, kas atrodas tādā pašā situācijā, kādā sieviete, automātiski pienākas jauns smagas darbnespējas pabalsts saskaņā ar iepriekš minētajiem pārejas noteikumiem un nav atkārtoti jāpierāda savas tiesības, tad arī sievietei ir tiesības uz šo pabalstu bez prasības atbilst papildu nosacījumam, kas līdz minētajam datumam bija piemērojams tikai precētām sievietēm" [42].

89. Manuprāt, situācija *Borrie Clarke* lietā ir līdzīga citām pensiju lietām, kas jau aplūkotas šo secinājumu A sadaļā. Pārejas noteikumi faktiski bija diskriminējošo noteikumu jauna piemērošana (vai vismaz iepriekšēju lēmumu atjaunošana saskaņā ar jauno tiesību aktu) nākotnes situācijām. Tā rezultātā šis judikatūras virziens atkal ir skaidri atšķirīgs no izskatāmās lietas.

90. Šāda veida situācijas ir redzamas arī citos spriedumos, lai arī saistībā ar cita veida pabalstiem [43].

3. Nepārtrauktas attiecības

91. Komisija rakstveida apsvērumos atsaucās arī uz *Österreichischer Gewerkschaftsbund* lietu [44], velkot paralēles ar nepārtrauktu diskrimināciju attiecībā uz ikmēneša algu izmaksām. Tas sasaucas ar kasācijas sūdzības iesniedzēja argumentiem, kuros ietvertas atkārtotas atsauces uz nepārtrauktu diskrimināciju regulāri saņemtu samazinātu pensijas maksājumu veidā.

92. Ciktāl atsauci uz šo judikatūras virzienu varētu uzskatīt par tādu, kas pamato atšķirīgu argumentu no šo secinājumu iepriekšējā sadaļā apskatītā, es neuzskatu, kā tā varētu palīdzēt kasācijas sūdzības iesniedzēja apgalvojumiem. Manuprāt, minētā judikatūra arī vienkārši ir atšķirīga.

93. *Österreichischer Gewerkschaftsbund* [45] lietā, lai noteiktu līguma samaksu skolotājiem, Austrijas tiesību aktos pilnībā ņēma vērā iepriekšēju mācīšanas pieredzi, kas gūta Austrijā. Mācīšanas pieredzi, kas gūta citās dalībvalstīs, vērā ņēma tikai ierobežotā apmērā. Tiesa nosprieda, ka šāds ierobežojums ir pretrunā ar darba ņēmēju brīvu pārvietošanos. Tā arī nolēma, ka, lai novērstu diskrimināciju, mācīšanas pieredzi, kas gūta citās dalībvalstīs, jāņem vērā pilnībā arī tad, ja tā bija iegūta *pirms Austrijas pievienošanās*.

41 Spriedums, 1987. gada 24. jūnijs (384/85, EU:C:1987:309).

42 Spriedums, 1987. gada 24. jūnijs, *Borrie Clarke* (384/85, EU:C:1987:309, 12. punkts).

43 Skat., piemēram, spriedumu, 1988. gada 8. marts, *Dik* u.c. (80/87, EU:C:1988:133).

44 Spriedums, 2000. gada 30. novembris (C-195/98, EU:C:2000:655).

45 Spriedums, 2000. gada 30. novembris, *Österreichischer Gewerkschaftsbund* (C-195/98, EU:C:2000:655).

94. Spriedums lietā *Österreichischer Gewerkschaftsbund* patiesībā ir viens no spriedumiem, kuros Tiesa ir faktiski nolēmusi, ka darba tiesiskajās attiecībās fakti, kas ir radušies pirms jauno noteikumu stāšanās spēkā, var būt jāņem vērā, nosakot darba samaksu darbiniekiem, ja tie ir saistīti ar šādu novērtējumu saskaņā ar jauno tiesisko kārtību [46]. Tādējādi, piemēram, virknē lietu, sākot ar *Hütter*, Tiesa nosprieda, ka Austrijas noteikumi, kuros paredzēts, ka, nosakot civildienesta ierēdņu algas kategoriju, ņem vērā profesionālo pieredzi, kas iegūta pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas, bija pretrunā ar aizliegto diskrimināciju vecuma dēļ saskaņā ar Direktīvu 2000/78 [47]. Algas kategorijas bija jāpielāgo, lai novērstu diskrimināciju, tai skaitā gadījumus, kad attiecīgā pieredze bija iegūta, pirms bija beidzies minētās direktīvas transponēšanas termiņš.

95. Manuprāt, nav iespējams vilkt tiešas paralēles starp šādām lietām, kuras saistītas ar algu korekciju, lai novērstu diskrimināciju, un tādiem gadījumiem kā izskatāmā lieta vienkārša iemesla dēļ: darba tiesiskās attiecības tādās lietās kā *Österreichischer Gewerkschaftsbund* bija *neizbeigtas*, ar pašreiz esošām savstarpējām tiesībām un pienākumiem. Darbiniekam ir kategorija vai pakāpe un konkrēts attiecīgas pieredzes gadu skaits, ko katru mēnesi izmanto, lai aprēķinātu viņa algu. Tādējādi katru mēnesi ir "atjaunošana" – atjaunota esošu tiesību aktu piemērošana, lai veiktu attiecīgos algas aprēķinus, kam nepieciešamas pastāvīgas korekcijas, kas ņem vērā jaunos tiesību aktus un izmaiņas personīgajos apstākļos [48]. Tas patiešām kaut kādā veidā ir līdzīgi situācijai *Römer* lietā, kurā konkrētas tiesību normas, kas bija saistītas ar izmaiņām prasītāja personīgajos apstākļos, pieļāva līdzīgu "atjaunošanu" [49].

96. Turpretī tādos gadījumos kā izskatāmajā lietā darba tiesiskās attiecības bija beigušās [50], visas pensiju tiesības bija iegūtas krietnu laiku iepriekš un lēmums disciplinārlietā par 25 % samazinājumu bija pieņemts 1975. gadā, pamatojoties uz notikumiem pagātnē, un kļuvis galīgs. Minētā lēmuma praktiskās sekas ir jūtamas joprojām, kā tas var būt jebkura un visu pagātnes notikumu gadījumā, bet vairs nav nepārtrauktu tiesisko attiecību, kurām būtu nepieciešams jauns (atkārtots) novērtējums saskaņā ar jauno tiesību aktu. Nav nekādu nepārtrauktu attiecīgu pagātnes faktu. Šajā nozīmē pagātnes faktu tiesiskās sekas patiešām ir izsmeltas.

4. Iepriekšēju lēmumu pārskatīšana

97. Visbeidzot, lai sniegtu pilnīgu pārskatu, būtu jāpiebilst, ka gan saskaņā ar Savienības tiesībām, gan noteikumiem attiecībā uz jaunu noteikumu piemērošanu laikā pagātnes faktiem un/vai nepārtrauktām tiesiskām attiecībām pastāv ierobežots pienākums pārskatīt iepriekšējus lēmumus, ja tie neatbilst Savienības tiesībām.

46 Skat, piemēram, spriedumus, 2003. gada 30. septembris, *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513); 2006. gada 26. oktobris, Komisija/Itālija (C-371/04, EU:C:2006:668), un 2009. gada 18. jūnijs, *Hütter* (C-88/08, EU:C:2009:381).

47 Spriedumi, 2009. gada 18. jūnijs, *Hütter* (C-88/08, EU:C:2009:381), 2015. gada 28. janvāris, *Starjakob* (C-417/13, EU:C:2015:38), un 2018. gada 14. marts, *Stollwitzer* (C-482/16, EU:C:2018:180).

48 Atkal, sekojot vispārīgajiem noteikumiem par to, ka abpusējās tiesības un pienākumi nepārtrauktās tiesiskās attiecībās, tādās kā, piemēram, līgumi, kas noslēgti saskaņā ar iepriekš spēkā esošu tiesisko regulējumu, būs jāgroza, lai *nākotnē* atbilstu jaunajiem tiesību aktiem – skat. sīkāk, piemēram, manus secinājumus lietā *Nemec* (C-256/15, EU:C:2016:619, 41. punkts).

49 Šo secinājumu 67.–74. punkts.

50 Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir paskaidrots, ka "aktīvās darba tiesiskās attiecībās" ir kļuvušas par "tiesiskajām attiecībām pensijas sistēmas ietvaros". Būtiskais faktors ir, ka ierēdnis vairs nestrādā.

98. Tiesas judikatūrā ir uzsvērta *res judicata* principa nozīme, lai nodrošinātu tiesību un tiesisko attiecību stabilitāti, kā arī pareizu tiesvedību. Lēmumus, kas pēc visu pārsūdzēšanas tiesību izsmelšanas vai tām paredzēto termiņu beigšanās ir kļuvuši galīgi, vairs nevar apstrīdēt [51]. Tas ir tāpat arī tajos gadījumos, kad pārskatīšana ļautu valsts tiesai novērst Savienības tiesību pārkāpumu, kas izdarīts ar attiecīgo lēmumu [52].

99. Ir taisnība, ka galīgus lēmumus var pārskatīt, bet tas tā ir tikai tajos gadījumos, kad ir patiesi ārkārtas apstākļi. Šādi apstākļi ietver nepareizi interpretētas Savienības tiesības, kad jautājums nav bijis iesniegts Tiesai prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai un kad ieinteresētā persona ir vērsusies administratīvajā iestādē tūlīt pēc tam, kad ir uzzinājusi par šo Tiesas spriedumu [53].

100. Tomēr neatkarīgi no tā, kur tieši būtu "ārkārtas" slieksnis, kopsaucējs šīm dažām lietām, kurās minētais pienākums bija uzlikts, dabiski bija tas, ka neatbilstība *jau pastāvēja* brīdī, kad tika pieņemts lēmums valsts līmenī. Tādējādi sākotnējais lēmums jau bija pārkāpis Savienības tiesības.

101. Savukārt izskatāmajā lietā brīdī, kad tika pieņemti attiecīgie lēmumi (gan disciplinārlietā, gan lēmums par pensijas piešķiršanu kasācijas sūdzības iesniedzējam), Austrija nebija dalībvalsts un Direktīva 2000/78 vēl nebija pieņemta. Turklāt saskaņā ar Austrijas valdības viedokli, kuram kasācijas sūdzības iesniedzējs neiebilst, lēmums disciplinārlietā, kad tas tika pieņemts 1974. gadā, bija saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

102. Tāpēc izskatāmajā lietā nav ārkārtas apstākļu, kas attaisnotu galīgo administratīvo lēmumu pārskatīšanu, tāpat kā nav nekā, kas attaisnotu vispārīgāku un vērienīgāku noteikumu par Savienības tiesību piemērošanu laikā, kuru mērķis būtu tāds pats.

5. Piemērošana izskatāmajā lietā

103. Galvenie secinājumi, kas izriet no iepriekš minētajiem dažādajiem judikatūras virzieniem, ir šādi.

104. Pirmkārt, Tiesas judikatūra attiecībā uz jaunu likumu iedarbību laikā un pensijas tiesībām ir ļoti koncentrēta uz tādām situācijām, kurās lēmumi par pensijas tiesībām tika pieņemti *pēc tam*, kad jaunais likums stājās spēkā.

105. Otrkārt, judikatūru attiecībā uz nepārtrauktām (darba) attiecībām un algas kategoriju korekciju un mēneša algām nevar transponēt pensiju maksājumu lietās, kurās pensijas ir aprēķinātas un jau izmaksātas (sen), pirms jaunais likums stājās spēkā.

106. Treškārt, Tiesas judikatūrā nav stabila pamatojuma vērienīgajam ierosinājumam, ka administratīvu lēmumu, kas kļuvuši galīgi pirms jaunā likuma stāšanās spēkā, nepārtraukta iedarbība uz pensiju maksājumiem ir jāpārskata, ņemot vērā veidu, kādā būtu piemērots jaunais likums. Turklāt šāds ierosinājums ir pretrunā Tiesas pastāvīgajai judikatūrai attiecībā uz *res judicata*.

51 Piemēram, skat. spriedumu, 2015. gada 11. novembris, *Klausner Holz Niedersachsen* (C-505/14, EU:C:2015:742, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

52 Spriedumi, 1999. gada 1. jūnijs, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 46. un 47. punkts), un 2006. gada 16. marts, *Kapferer* (C-234/04, EU:C:2006:178, 21. punkts).

53 Šādi ārkārtas apstākļi ir apsvērti spriedumos, 2004. gada 13. janvāris, *Kühne & Heitz* (C-453/00, EU:C:2004:17, 28. punkts), un 2007. gada 18. jūlijs, *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2007:434, 63. punkts).

107. Esmu jau mēģinājis nošķirt izskatāmo lietu un izskaidrot, kāpēc tā neietilpst nevienā no kategorijām, kas apskatītas attiecīgajās sadaļās iepriekš. Īsumā – es uzskatu, ka izskatāmajā lietā piespiedu aiziešana pensijā un samazināto pensijas tiesību noteikšana jau bija kļuvusi par "galīgi nostabilizējušos situāciju" šo secinājumu 46. punktā minētās judikatūras izpratnē pirms Direktīvas 2000/78 pārejas perioda beigām. Pašreizējas pensiju izmaksas kasācijas sūdzības iesniedzējam nav uzskatāmas par situācijas, kas radās pirms minētās direktīvas, "nākotnes iedarbību" Tiesas judikatūras izpratnē – tādu, kas būtu jānovērš vai jāmaina.

108. Lēmums disciplinārlietā tika nesekmīgi apstrīdēts jau pagājušā gadsimta septiņdesmitajos gados. Juridiskais jautājums par kasācijas sūdzības iesniedzēja kā atvaļināta policijas ierēdņa statusu un viņa pensijas samazinājums jau bija atrisināts. Kasācijas sūdzības iesniedzējs saņem pensiju kopš 1976. gada. Nav neviena jauna lēmuma, kas bija pieņemts vai kam būtu bijis jābūt pieņemtam pēc tam, kad bija beidzies Direktīvas 2000/78 transponēšanas termiņš.

109. Turklāt visi izskatāmās lietas fakti, kas bija pamatā lēmumam disciplinārlietā, radās septiņdesmitajos gados. Tādējādi atšķirībā no *Römer* lietas nav nekādu šobrīd esošu faktu, kas attiektos uz kasācijas sūdzības iesniedzēja pašreizējo personīgo situāciju un kas būtu novērtējami saskaņā ar Direktīvu 2000/78.

110. Neuzskatu, ka tādas lietas kā *Brock* un P. var būt par pamatu vispārējam ierosinājumam, ka pastāv pensijas maksājumu pārskatīšanas tiesības, kuras ietver jaunu noteikumu piemērošanu ar atpakaļejošu spēku iepriekš esošam lēmumam, kas ietekmē tiesības saņemt šos maksājumus un to apmēru. Turklāt *Brock* un P. lietas, manuprāt, ir ļoti atšķirīgas no izskatāmās lietas. Abās minētajās lietās iepriekš esošais administratīvais lēmums bija pieņemts, piemērojot vairākus diezgan konkrētus un objektīvus nosacījumus attiecībā uz pensijas tiesībām un pensijas apmēru. Turpmākas izmaiņas tiesību aktos šos nosacījumus grozīja. Turpretī izskatāmajā lietā faktiski tiek ierosināts atkārtot 40 gadus senu administratīvu procedūru, ņemot vērā jaunus noteikumus par diskrimināciju, un izvērtēt to, vai šis lēmums būtu mainīts un, ja jā, tad kā.

111. Kasācijas sūdzības iesniedzējs savos apsvērumos uzstāj, ka notiek "nepārtraukta" diskriminācija ikmēneša samazināto pensijas maksājumu veidā. Tomēr no diskusijas par lietām, tādām kā *Österreichischer Gewerkschaftsbund* vai *Römer*, kas saistītas ar nepārtrauktām tiesiskām attiecībām un nepieciešamību tās pakāpeniski pielāgot, ņemot vērā jaunos noteikumus, ir skaidrs, ka gadījumā, kad katru mēnesi tiek saņemts maksājums, pamatojoties uz galīgiem lēmumiem, kas pieņemti 1975. un 1976. gadā, nav nepieciešams atkārtoti novērtēt nekādus attiecīgos faktus.

112. Faktiski izskatāmajā lietā ir lūgums no jauna novērtēt galīgu, pamatā esošu lēmumu disciplinārlietā, piemērojot jaunus standartus attiecībā uz diskriminācijas aizliegumu, lai noteiktu netiešo iedarbību uz ikmēneša pensijas maksājumiem. Iespējams, ka lūguma patiesā daba ir visprecīzāk redzama iesniedzējtiesas iesniegtā pirmā prejudiciālā jautājuma pēdējā teikuma formulējumā vācu valodā, kas atsaucas uz jauna veida "gedachte" lēmuma pieņemšanu, kurš, ja vien tiktu pieņemts laikā, kad spēkā bija Direktīva 2000/78, pārkāptu šo direktīvu. "Gedachte" patiešām var iztulkot kā "teorētisks", bet tā patiesā nozīme šajā kontekstā tomēr ir (pilnībā) "iedomāts".

113. Manuprāt, tādā lietā, kāda ir izskatāmā lieta, Savienības tiesības noteikti nepiešķir personām tiesības pieprasīt, ņemot vērā jaunus likumus, tādu administratīvu lēmumu pārskatīšanu, kas ir pieņemti attiecībā uz šīm personām viņu dzīves laikā un kam ir vai varētu būt bijusi negatīva ietekme uz šo personu pensiju (vai citiem pabalstiem). Šādam visaptverošam ierosinājumam Savienības tiesībās vienkārši nav nekāda pamata.

114. Visbeidzot, lai sniegtu pilnīgu atbildi uz kasācijas sūdzības iesniedzēja izvirzītajiem argumentiem, daļēji saistīti, bet arī daļēji neatkarīgi no "tehniskā" argumenta attiecībā uz jaunu noteikumu piemērošanu laikā pastāv daudz dziļāks *morālais* arguments, kas ir ietverts kasācijas sūdzības iesniedzēja apgalvojumos. Ja to aplūko atsevišķi, kā to tiesas sēdē arī ierosināja kasācijas sūdzības

iesniedzējs, šis morālais arguments kļūst lielā mērā neatkarīgs no jebkādas 1975. gada lēmuma disciplinārlietā pārskatīšanas. Tas, kas Austrijai šādā gadījumā tiktu pārmests, būtu nevis pagātnes neizvērtēšana, bet gan tas, ka tā aktīvi un vērsti uz nākotni nekompensēja pagātnes kļūdas pēc 2003. gada, kad Direktīva 2000/78 jau bija stājusies spēkā un ECT bija pasludinājusi spriedumus pret Austriju [54].

115. Šajā ziņā es tikai atkārtošu, ka es neredzu šādu pienākumu, kas izrietētu no *Savienības tiesībām*. Direktīvas 2000/78 17. pants, kas uzliek dalībvalstīm pienākumu pieņemt efektīvas, proporcionālas un atturošas sankcijas, pats par sevi ir loģiski saistīts ar šīs pašas direktīvas piemērošanu laikā.

116. Turklāt administratīvie lēmumi tiek pieņemti kontekstos, kas ir raksturīgi attiecīgajam laikam. Kopš 1975. gada krimināltiesību, disciplinārās un morāles sistēmas gan Austrijā, gan citviet Eiropā ir ievērojami mainījušās. Piemēram, šobrīd Austrijā disciplinārsodus policijas ierēdņiem uzliek tikai tad, ja viņu rīcība apdraud sabiedrības uzticēšanos policijai. Tomēr notiesāšanas gadījumā automātiski būs atlaišana no darba, es saprotu, ka vispār bez pensijas tiesībām. Tagad Austrijā dzimumpilngadības vecums ir 14 gadi gan homoseksuāļiem, gan heteroseksuāļiem. Tomēr pastāv arī skaidri izņēmumi attiecībā uz bērniem, kas jaunāki par 16 gadu vecumu, kuri tiek uzskatīti par nepietiekami nobriedušiem.

117. Īsi sakot, morāle ir kustīgs mērķis. Turklāt morāli argumenti bieži vien ir abpusgriezīgi zobeni. Faktu ziņā sarežģītās lietās, kurās ir nepieciešams izteikt morālas dabas spriedumus, kā tas ir izskatāmajā lietā, šie argumenti var būt divpusīgi. Tādējādi, izņemot ārkārtas situācijas, kad acīmredzami un rupji tiek pārkāptas cilvēciskās pamatvērtības, kas pieļautu piesaukt morāles pienākumu, lai izlabotu pagātnes kļūdas neatkarīgi no laika [55], sabiedrībām un to likumiem būtu jāļauj attīstīties pakāpeniski, pagātni atstājot pagātnē.

6. Secinājumi par pirmo jautājumu

118. Ņemot vērā iepriekš minēto, ierosinu uz iesniedzējtiesas pirmo jautājumu atbildēt šādi:

Direktīvas 2000/78 2. pants neaizliedz tāda galīga administratīva lēmuma ierēdņu disciplinārās atbildības jomā (lēmums par disciplinārsoda piemērošanu) konstitutīvās iedarbības saglabāšanu, ar kuru ir paredzēta ierēdņa pensionēšanās, samazinot pensiju,

– ja minētajam administratīvajam lēmumam tā pieņemšanas laikā vēl nebija piemērojamas Savienības tiesību normas, it īpaši direktīva,

– bet (teorētisks) lēmums būtu pretrunā direktīvai, ja tas būtu pieņemts direktīvas piemērojamības laikā.

B. Par otro un trešo jautājumu

119. Ņemot vērā atbildi, kas ierosināta uz iesniedzējtiesas pirmo jautājumu, uz otro un trešo jautājumu atbilde nav jāsniedz. Tomēr gadījumam, ja Tiesa izdara atšķirīgu secinājumu, es turpmāk nedaudz aplūkošu arī minētos jautājumus.

54 Minēts iepriekš 4. zemsvītras piezīmē.

55 Sasniedzot tādu nepanesamu spriedzes pakāpi starp taisnīgumu un tiesisko noteiktību, ka pēdējam minētajam jāpiekāpjas taisnīguma priekšā un apstrīdētais (kļūdaini) izmantotais likums jāatzīst par neesošu *ex post*. Gustav Radbruch, "Gesetzliches Unrecht und übergesetzliches Recht", *Süddeutsche Juristen-Zeitung*, 1946. gads, 1. sēj., 5. izdevums, 105.–108. lpp.

120. Ja Tiesa lemtu, ka disciplinārlietā pieņemtā lēmuma diskriminējošā iedarbība nav saglabājama, tad jautājums pievēršas precīzi tam, ko tieši tādā lietā kā izskatāmā lieta nozīmē "nesaglabāt šādu iedarbību".

121. Ja vien atbildi uz šo jautājumu nenodala no septiņdesmitajos gados pieņemtajiem lēmumiem, norādot, līdzīgi kā nupat tika apskatīts attiecībā uz aktīvu, uz nākotni vērstu pienākumu kompensēt (iespējams, vienreizējā maksājumā), tad valsts tiesai būtu jāapsver disciplinārlietā pieņemtā lēmuma saturs, lai aplūkotu, vai tas būtu pieņemts veidā, kas atbilst Direktīvai 2000/78, un datums, no kura šis jaunais iztēlotais lēmums būtu piemērojams. Turpmāk es uz šo atsaucos kā uz "Kā būtu, ja?" pieeju.

122. Manuprāt, 40 gadus veca lēmuma un tā seku rekonstruēšana ir ļoti problemātiska. Tomēr iesniedzējtiesa otrajā un trešajā jautājumā ir gana precīza attiecībā uz konkrētu "scenāriju" šādā juridiskā fikcijā. Tā rezultātā, ja vien Tiesa vienkārši nenorāda "iedarbība nav saglabājama" un neatstāj valsts tiesai izlemt, kā noteikt un "novērst" šādu iedarbību, Tiesa nenovēršami kļūs tās līdzautore. Turpinājumā izklāstīšu dažus apsvērumus par to, kāds varētu veidoties šis stāsts.

1. Par otro jautājumu

123. Disciplinārlietā pieņemtais lēmums lika kasācijas sūdzības iesniedzējam doties priekšlaicīgā pensijā un samazināja viņa pensijas tiesības par 25 %. Uzdodot otro jautājumu, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai administratīvā lēmuma diskriminācijas novēršanai pietiek atcelt pensijas 25 % samazinājumu vai arī pensija būtu jārēķina tā, it kā kasācijas sūdzības iesniedzējs būtu strādājis laikā, kad atradās piespiedu pensijā. Vai ir pietiekoši novērst *25 % samazinājuma* nākotnes iedarbību vai arī ir nepieciešams novērst *priekšlaicīgās piespiedu pensionēšanās* nākotnes iedarbību?

124. Kasācijas sūdzības iesniedzējs savos apsvērumos apgalvo, ka būtu pilnībā jāatceļ 25 % samazinājums un viņa pensijas tiesības būtu jāaprēķina tā, it kā starplaikā viņš būtu strādājis policijā. Citiem vārdiem sakot, būtu jārada tāda situācija, kāda būtu pastāvējusi, ja disciplinārlietā nebūtu pieņemts nekāds lēmums (vai nebūtu uzlikts nekāds sods).

125. Komisija izmanto "Kā būtu, ja?" pieeju tikai attiecībā uz 25 % samazinājumu, atzīstot, ka pat bez homofobijas aizspriedumiem kasācijas iesniedzēja pensija varētu būt bijusi samazināta, lai sodītu par viņa uzvedību. Turklāt Komisija uzskata, ka nav piemēroti izmantot "Kā būtu, ja?" pieeju pašai aiziešanai pensijā. Pensijas samazinājums priekšlaicīgas pensionēšanās dēļ patiesībā nav "nākotnes sekas", kas radušās no iepriekš esošas situācijas, kurai jāpiemēro jaunie noteikumi. Pensionēšanās juridiskās sekas, pēc Komisijas domām, bija izsmeltas, kad beidzās darba tiesiskās attiecības. Minētā iemesla dēļ iedarbība, kuru veido pensijas tiesību neesošs palielinājums, kas radās priekšlaicīgas pensionēšanās rezultātā, ir saglabājama.

126. Jānorāda uz šādiem novērojumiem.

127. Ja lēmums disciplinārlietā 1975. gadā būtu bijis pieņemts veidā, kas *būtu* savienojams ar 2000. gadā ieviesto aizliegumu diskriminēt seksuālās orientācijas dēļ, nav skaidrs, kāpēc kasācijas sūdzības iesniedzējam vispār būtu bijis jādodas pensijā piespiedu kārtā. Patiesi, "nesalīdzināmi maigāko" [56] soda raksturu, uz kuru atsaucas iesniedzējtiesa, varētu interpretēt kā ierosinājumu, ka kasācijas sūdzības iesniedzējam nebūtu bijis jādodas piespiedu pensijā.

56 Izklāstīts šo secinājumu 41. punktā.

128. Ja tas tā patiešām ir, tad saskaņā ar atbildi uz pirmo jautājumu "priekšlaicīgas pensionēšanās nākotnes iedarbību" nav iespējams saglabāt. Minētā iedarbība noteikti ietver to, ka kasācijas sūdzības iesniedzējs vairs nestrādāja policijā, vairs neuzkrāja pensijas pabalstu un viņam vairs nebija "zaudēto gadu", ko ņemt vērā pensijas aprēķinā. Šajā ziņā minētā soda sekas vēl patiesi "turpinās". Lai novērstu priekšlaicīgas piespiedu pensionēšanās sekas nākotnē, (kaut kādā veidā) ir jāņem vērā šie zaudētie gadi.

129. Komisija iebilst šim secinājumam. Tā uzskata, ka iedarbība, kuras rezultātā nebija pensijas tiesību palielinājuma, kas radās priekšlaicīgas pensionēšanās rezultātā, ir saglabājama.

130. Es atzīstu, ka, manuprāt, Komisijas argumentāciju šajā jautājumā nav iespējams savienot ar tās nostāju attiecībā uz to, ka 25 % samazinājums, kas uzlikts ar lēmumu disciplinārlietā, *ir uzskatāms* par "nākotnes iedarbību" iepriekš minētajā izpratnē. Abi sodi – piespiedu pensionēšanās un 25 % samazinājums – tika uzlikti, pamatojoties uz vieniem un tiem pašiem faktiem, un tos uzlika ar vienu un to pašu lēmumu disciplinārlietā. Abos gadījumos ir principa jautājums par to, kāda būtu bijusi lēmuma disciplinārlietā iedarbība, ja tas būtu bijis pieņemts veidā, kas ir savienojams ar Direktīvu 2000/78.

131. Patiešām, ja pieņemtu Komisijas nodalījumu starp dažādajām sekām, tas nozīmētu, ka kasācijas sūdzības iesniedzēju faktiski būtu varējuši atlaist no darba un viņam nebūtu nekādu iespēju to apstrīdēt. Atšķirībā no pensionēšanās tieša atlaišana principā būtu izbeigusi tiesiskās attiecības, un tai nebūtu nekādas nepārtrauktas iedarbības pensijas maksājumu veidā.

132. Ņemot vērā iepriekš minēto, ja Tiesa secinātu, ka diskriminējošā lēmuma disciplinārlietā iedarbību nav iespējams saglabāt, un ja izmantotu "Kā būtu, ja?" pieeju, tad šai pieejai vajadzētu apsvērt alternatīvu vēsturi, kurā kasācijas sūdzības iesniedzējs nepensionējas, kā arī tādu variantu, kurā 25 % samazinājumu kasācijas sūdzības iesniedzēja pensijai nepiemēro (pilnībā).

133. Jānorāda, ka šāds secinājums acīmredzami radītu virkni turpmāku sarežģītu jautājumu. Lai novērstu 1976. gada piespiedu pensionēšanās "nākotnes iedarbību", vai būtu jāpieņem, ka kasācijas sūdzības iesniedzējs visus šos gadus kopš 1976. gada ir strādājis vai ir strādājis visus gadus, kopš beidzās Direktīvas 2000/78 ieviešanas termiņš? Vai jebkāds atbilstīgs pensijas palielinājums būtu jākompensē pensijai no citām darbavietām, kurās kasācijas sūdzības iesniedzējs šajos gados strādājis [57]? Vai jebkāds atbilstīgs pensijas palielinājums būtu jākompensē pensijai, kas piešķirta policijā, ko kasācijas sūdzības iesniedzējs jau ir saņēmis kopš piespiedu pensionēšanās dienas (ko viņš, protams, nebūtu saņēmis, ja būtu turpinājis strādāt) [58]?

134. Visbeidzot, runājot konkrēti par 25 % samazinājumu, iesniedzējtiesas otrajā jautājumā tiek ietverta premisa, ka samazinājums ir lēmuma diskriminējošā rakstura tiešas sekas.

135. Tomēr "Kā būtu, ja?" tad būtu jānozīmē "Kā būtu, ja?". Tādējādi ir jāparedz iespēja, ka pat gadījumā, ja nav notiesāšanas, kasācijas sūdzības iesniedzējs tomēr tiktu sodīts disciplinārā kontekstā, pamatojoties uz tiem pašiem faktiem [59], un kasācijas sūdzības iesniedzēja pensija tomēr būtu bijusi samazināta, bet mazāk nekā par 25 %. Šādu nostāju Komisija pauž rakstveida apsvērumos. Tādējādi, ja nebūtu kasācijas sūdzības iesniedzēja diskriminēšanas un viņa pensija vienalga būtu samazināta, bet, piemēram, par pieciem vai desmit procentiem, tad šo piecu vai desmit procentu samazinājuma ietekme būtu jāsaglabā.

57 Rakstveida apsvērumos un arī tiesas sēdē tika apstiprināts, ka kasācijas sūdzības iesniedzējs pēc aiziešanas no policijas strādāja privātajā sektorā, par ko viņš saņem pensiju.

58 Tiesas sēdē tika apstiprināts, ka kasācijas sūdzības iesniedzējs ir saņēmis pensiju no policijas kopš viņa piespiedu pensionēšanās 1976. gadā.

59 Skat. šo secinājumu 42. punktu un Austrijas valdības apsvērumus, proti, policijas darbinieks, kurš seksuāli uzmāktos nepilngadīgām personām, būtu sodāms disciplināri, *neatkarīgi* no iesaistīto personu *seksuālās orientācijas*.

136. Tādējādi, ja "Kā būtu, ja?" pieeju izmantotu attiecībā uz 25 % samazinājumu, es piekrītu Komisijai, ka fikcija ir jāatrisina ar loģisku secinājumu. Vēlreiz jāatkārto – tas, kā tieši lēmums disciplinārlietā būtu bijis citāds, ja tas būtu pieņemts nediskriminējošā veidā, būtu valsts tiesai lemjams (patiešām, samērā sarežģīts) jautājums.

2. Par trešo jautājumu

137. Uzdodot trešo jautājumu, iesniedzējtiesa vaicā, vai atbilde uz otro jautājumu ir atkarīga no tā, vai persona pirms pensionēšanās vecuma sasniegšanas ir aktīvi meklējusi darbu civildienestā.

138. Jāatzīst, ka neizprotu šāda jautājuma iederību pamata tiesvedības faktisko apstākļu kontekstā. Tomēr, tā kā jau apskatām "Kā būtu, ja?" scenārijus, ir diezgan grūti norādīt, ka šāds jautājums ir hipotētisks.

139. Lietas faktos nav pieminēts jautājums par to, vai kasācijas sūdzības iesniedzējs jebkad aktīvi ir meklējis (citu) darbu civildienestā. Iespējams, ir saprātīgi pieņemt, ka, ja persona ir atlaista no civildienesta tādos apstākļos, kādi ir pamata tiesvedībā, mēģinājums atkal iestāties darbā tajā pašā civildienestā būtu veltīgs (sākot ar to, ja tas vispār būtu tiesiski iespējams). Ja tas tā patiešām ir un kasācijas sūdzības iesniedzējs nebūtu pēc tam meklējis citu darbu civildienestā, kādus secinājumus var izdarīt no šī fakta? Vai kasācijas sūdzības iesniedzējam varētu pārmest, ka viņš to nav darījis? Vai viņš pēc tam varētu nokļūt neizdevīgā situācijā šī iemesla dēļ?

140. Tomēr, lai būtu kā būdams, kā norādīts šo secinājumu 133. punktā, priekšlaicīgas pensionēšanās ietekmes novēršanai tas rada virkni jautājumu par to, ko darīt ar starplaiku. Veidojot alternatīvu vēsturi, manuprāt, valsts tiesas kompetencē ir jāatstāj tas, kuri konkrētie fakti jāņem vērā, lai atrastu līdzsvaru starp šī starplaika pilnīgu neievērošanu, no vienas puses, un tā pilnīgu ņemšanu vērā, it kā kasācijas sūdzības iesniedzējs šajā laikā būtu strādājis valsts sektorā, no otras puses.

C. Par ceturto un piekto jautājumu

141. Ņemot vērā atbildi, kas ierosināta uz iesniedzējtiesas pirmo jautājumu, arī uz ceturto un piekto jautājumu atbilde nav jāsniedz. Tomēr gadījumam, ja Tiesa izdarītu atšķirīgu secinājumu, es sniegšu dažus ieteikumus.

142. Ar ceturto un piekto jautājumu iesniedzējtiesa vaicā, no kura brīža būtu jāpiemēro iespējamā (daļējā) 25 % samazinājuma atcelšana. Šie jautājumi attiecas tikai uz brīdi, no kura jānovērš 25 % samazinājuma iedarbība. Tie neattiecas uz priekšlaicīgas pensionēšanās ietekmi. Tomēr, kā norādīts šo secinājumu 133. punktā, es uzskatu, ka atšķirīga pieeja attiecībā uz 25 % samazinājuma nākotnes iedarbību un piespiedu pensionēšanās nākotnes iedarbību rada nekonsekvences problēmas.

143. Manuprāt, atbilde uz šo jautājumu izriet no judikatūras, kas minēta šo secinājumu 44. un nākamajos punktos. Jācer, ka uz Direktīvas 2000/78 piemērošanu – lai gan iepriekš izklāstīta iespējami vērienīga pieeja nākotnes iedarbības novēršanai – joprojām attiektos princips par atpakaļejoša spēka neesamību. Tādējādi, lai kāda būtu atbilde uz iesniedzējtiesas uzdoto pirmo jautājumu, to jebkurā gadījumā var izmantot kā pamatojumu argumentam, ka 25 % samazinājuma iedarbība ir jānovērš no dienas, kad beidzies direktīvas transponēšanas termiņš, nevis agrāk.

D. Diskriminācija dzimuma dēļ

1. Iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu tvērums

144. Visbeidzot rakstveida apsvērumos kasācijas sūdzības iesniedzējs apgalvoja, ka sods, kas viņam tika uzlikts ar lēmumu disciplinārlietā, (arī) ir uzskatāms par diskrimināciju dzimuma dēļ, pārkāpjot LESD 157. pantu (iepriekš EK līguma 119. pants un pēc tam EKL 141. pants). Saskaņā ar kasācijas sūdzības iesniedzēja viedokli minēto tiesību normu, kas pirmo reizi stājās spēkā 1979. gadā, tādējādi var izmantot, lai izslēgtu lēmuma disciplinārlietā nākotnes iedarbību, līdzīgi kā paredzēts iesniedzējtiesas pirmajā jautājumā attiecībā uz Direktīvu 2000/78. Tomēr tā darbotos no daudz agrāka datuma.

145. Šajā ziņā es atzīmētus šādus apsvērumus.

146. Valsts tiesa neatsaucas uz LESD 157. pantu (vai tās priekštečiem). Patiešām, kasācijas sūdzības iesniedzējs ir vienīgā puse, kas izvirza šo jautājumu savos rakstveida apsvērumos. Varētu domāt, ka LESD 157. panta iespējamās piemērošanas izvērtējums būtu lietderīgs valsts tiesai. Tomēr, manuprāt, Tiesai to nevajadzētu darīt, it īpaši turpmāk minēto iemeslu dēļ.

147. Pirmkārt, ne iesniedzējtiesas uzdotajos jautājumos, ne vispārīgāk pašā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nav nekādas atsauces uz šo tiesību normu. Manuprāt, ja valsts tiesa uzskatītu, ka tā attiecas uz šo lietu, tiesa būtu šo normu vismaz pieminējusi. Šādam atsauces trūkumam var būt vairāki iemesli, un būtu nepareizi pieņemt, ka tā pamatā ir "nevērība". Jautājums šeit nav par to, vai Tiesai būtu jānorāda kāda – iespējams, bez ievērības garām palaista – neskaidra tehniska tiesību akta elementi un saistība. LESD 157. pants ir svarīga Līguma norma. Drīzāk – tā kā argumenti saistībā ar LESD 157. pantu faktiski ir kasācijas sūdzības iesniedzēja rakstveida apsvērumu pamatā – ir vienlīdz iespējams, ka kasācijas sūdzības iesniedzējs valsts tiesā ierosināja, ka par šo normu būtu jāuzdod jautājumi Tiesai, bet šis ierosinājums tika noraidīts.

148. Otrkārt, Tiesas Reglamenta 94. pantā ir prasīts, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu arī jāiekļauj visi saistītie fakti un piemērojamās valsts tiesības, kā arī iemesli, kuru dēļ valsts tiesa nolēma uzdot konkrētos jautājumus Tiesai. Izskatāmajā lietā valsts tiesa ir formulējusi lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, nepieminot LESD 157. pantu (vai tā priekštečus), nedz arī norādot ar šo normu iespējami saistītu faktu vai valsts tiesību. Šādos apstākļos ignorēt atsauces trūkumu un, pamatojoties uz vienas puses pieprasījumu, pēc savas iniciatīvas sniegt norādījumus par jautājumu, kas nav uzdots, manuprāt, nebūtu atbilstoši judikatūrai [60] par Reglamenta 94. pantu.

149. Tomēr, ja Tiesa nolemtu pievērsties argumentiem, ko izvirzījis kasācijas sūdzības iesniedzējs attiecībā uz LESD 157. pantu, turpmākajā sadaļā es sniegšu dažus īsus novērojumus.

2. LESD 157. pants

150. Atbildē, kādu ierosināju pirmajam uzdotajam jautājumam, es izskaidroju, kāpēc Direktīva 2000/78 neaizliedz lēmuma disciplinārlietā iedarbības saglabāšanu. Minētais lēmums bija ārpus direktīvas piemērojamības laikā. Tāpēc nav iespējams izmantot direktīvu, lai pārskatītu minēto lēmumu un novērstu daļu no tā iedarbības. Šis arguments attiecas *mutatis mutandis* uz LESD 157. pantu.

60 Skat. visnesenāk, piemēram, lēmumus, 2018. gada 31. maijs, *Bán* (C-24/18, nav publicēts, EU:C:2018:376, 18. un nākamie punkti), 2018. gada 7. jūnijs, *easyJet Airline* (C-241/18, nav publicēts, EU:C:2018:421, 12. un nākamie punkti); un 2018. gada 7. jūnijs, *Filippi* u.c. (C-589/16, EU:C:2018:417, 25. un nākamie punkti).

151. Ja Tiesa izdarītu atšķirīgu secinājumu, valsts tiesai būtu jānosaka šādas diskriminācijas iespējamā esamība. Tomēr, manuprāt, galvenais arguments ir tāds, ka pret homoseksuāliem vīriešiem izturējās mazāk labvēlīgi nekā pret homoseksuālām sievietēm [61]. Kasācijas sūdzības iesniedzējs apgalvoja, ka sieviešu dzimuma policijas darbiniece, kas iesaistīta homoseksuālās darbībās ar nepilngadīgu personu, kura ir vecāka par 14 gadiem, nesaņemtu nekādu (vai jebkurā gadījumā saņemtu maigāku) disciplinārsodu salīdzinājumā ar vīriešu dzimuma homoseksuālu policistu, kas iesaistīts līdzīgās darbībās.

152. Ja šāds apgalvojums būtu faktoloģiski pareizs (ņemot vērā disciplinārlietu praksi Austrijas policijā septiņdesmitajos gados) – un šis jautājums būtu jānosaka valsts tiesai –, LESD 157. pantā ir ietverts aizliegums diskriminēt dzimuma dēļ attiecībā uz "darba samaksu". Saskaņā ar iedibināto judikatūru "darba samaksa" šādā izpratnē neietver maksājumus, kas veikti saskaņā ar valsts obligātajām pensiju shēmām un kas drīzāk tiek klasificēti kā sociālā nodrošinājuma pabalsti [62]. Tiesas sēdē Austrijas valdība norādīja, ka šajā gadījumā pensiju shēma ir ar likumu noteikta. Vai tas patiešām tā ir (nozīmē, kāda piešķirta Tiesas judikatūrā [63]), atkal būtu jāpārbauda valsts tiesai. Tomēr, pamatojoties uz Austrijas valdības apsvērumiem par šo jautājumu, šāda veida maksājumi principā būtu ārpus LESD 157. panta tvēruma, tāpēc šī norma izskatāmajā lietā nebūtu piemērojama.

153. Ja tomēr tas tā nebūtu, būtu jāapsver LESD 157. panta (un tā priekšteču) piemērojamība laikā. Šajā ziņā es atsaucos uz saviem apsvērumiem attiecībā uz ceturto un piekto jautājumu, kas piemērojami *mutatis mutandis*. Turklāt saskaņā ar spriedumiem lietās *Barber* [64] un *Ten Oever* [65] "uz EK līguma 119. panta tiešu iedarbību nevar atsaukties, lai prasītu tiesības saņemt pensiju *pirms 1990. gada 17. maija*[, datuma, kad stājās spēkā spriedums lietā *Barber*], izņemot tos darba ņēmējus vai viņu tiesību pārņēmējus, kuri ierosinājuši tiesvedību vai saskaņā ar spēkā esošajiem valsts tiesību aktiem cēluši līdzvērtīgu prasību pirms minētā datuma" [66].

154. Tomēr no iesniedzējtiesas izklāstītajiem faktiem izriet, ka neviens no attiecīgajiem nodarbinātības periodiem nav pēc 1990. gada 17. maija.

V. Secinājumi

155. Ierosinu Tiesai uz *Verwaltungsgerichtshof* (Augstākā administratīvā tiesa, Austrija) uzdoto pirmo prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi.

Padomes Direktīvas 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju, 2. pants neaizliedz tāda galīga administratīva lēmuma ierēdņu disciplinārās atbildības jomā (lēmums par disciplinārsoda piemērošanu) konstitutīvās iedarbības saglabāšanu, ar kuru ir paredzēta ierēdņa piespiedu pensionēšanās, samazinot pensiju,

– ja minētajam administratīvajam lēmumam tā pieņemšanas laikā vēl nebija piemērojamas Savienības tiesību normas, it īpaši Direktīva 2000/78,

– tomēr (teorētisks) lēmums būtu pretrunā Direktīvai 2000/78, ja tas tiktu pieņemts tās *ratione temporis* laikā.

61 Skat., gluži pretēji, spriedumu, 1998. gada 17. februāris, *Grant* (C-249/96, EU:C:1998:63).

62 Skat. spriedumu, 1994. gada 28. septembris, *Beune* (C-7/93, EU:C:1994:350, 20.–24. punkts un tajos minētā judikatūra).

63 Skat., piemēram, spriedumus, 1994. gada 28. septembris, *Beune* (C-7/93, EU:C:1994:350, 20.–24. punkts un tajos minētā judikatūra), un 2016. gada 24. novembris, *Parris* (C-443/15, EU:C:2016:897, 34. un 35. punkts).

64 Spriedums, 1990. gada 17. maijs (C-262/88, EU:C:1990:209).

65 Spriedums, 1993. gada 6. oktobris (C-109/91, EU:C:1993:833).

66 Skat. sprieduma rezolutīvo daļu, 1993. gada 6. oktobris, *Ten Oever* (C-109/91, EU:C:1993:833). Mans izcēlums.